

N:o 176.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående inköp för statens räkning af aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga grufvor m. m.; gifven Stockholms slott den 9 april 1908.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t, att i enlighet med berörda statsrådsprotokoll bilagdt förslag till aftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, med nämnda bolag för statens räkning afsluta köp angående de i samma förslag omhandlade fastigheter samt grufvor, grufveandelar m. m.;

dels för nämnda ändamål bevilja ett anslag af fem miljoner kronor samt bemyndiga Riksgäldskontoret att, i mån af behof och efter Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Kungl. Maj:t nämnda belopp;

dels ock, under förutsättning att förenämnda köpeaftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, varder af Kungl. Maj:t godkändt, bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa öfverenskommelse angående ökad brytning och utfraktning af malin m. m. i enlighet med statsrådsprotokollet bilagdt förslag till sådan öfverenskommelse.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hamilton.

---

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 april
1908.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
MALM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anförde chefen för civildepartementet, statsrådet grefve Hamilton:

Sedan längre tid har fråga om beviljande af sökt koncession å järnvägsanläggning från Kiruna till Svappavaara i Norrbottens län eller eventuellt öfvertagande för statens räkning af vissa vid Svappavaara och trakten däromkring belägna utnäslagda eller inmutade malmförekomster varit föremål för beredning inom vederbörande departement. Då jag nu går att i underdånighet föredraga dessa ärenden inför Eders Kungl. Maj:t, anhåller jag att till en början få i korthet erinra om deras förhistoria och redogöra för vissa för frågornas bedömande viktigare förhållanden.

I särskilda den 18 oktober och den 9 november 1899 inkomna un-

Historik.

P. H. Santesson, civilingenjören G. A. Granström och auditören E. D. W. Martin anhållit om tillstånd att anlägga och trafikera *dels* järnväg af 42.7 kilometers längd från Kiruna station å den då under byggnad varande statsbanan mellan Gellivare och riksgränsen förbi Mertainen till Svappavaara, *dels ock* en 24.8 kilometer lång bibana från nämnda järnväg vid Mertainen till Ylipää.

Genom nådig proposition den 22 februari 1901 lämnade Kungl. Maj:t Riksdagen tillfälle att yttra sig i anledning af omförmälda ansökning om koncession å anläggning af järnväg från Kiruna till Svappavaara, därvid Kungl. Maj:t förklarade sig vilja, efter emottagande af Riksdagens svar, företaga den slutliga pröfningen af koncessionsansökningen.

Ur den motivering, som åtföljde förenämnda proposition, finner jag mig endast böra erinra om följande. Med hänsyn därtill att samlad maln icke anträffats i järnmalmfyndigheterna vid Ylipää, ansåg föredragande departementschefen, att framställningen om koncession å bibanan från Mertainen till Ylipää icke borde föranleda vidare yttrande. I fråga om järnvägsanläggningen mellan Kiruna och Svappavaara hade sökandena anført, att densamma vore afsedd att bereda möjlighet för tillgodogörande af be-fintliga rika malmtillgångar, särskildt å Mertainens, Svappavaara och Le-veäniemi malmfält. Kostnaderna, utom för rullande materiel, hade af sökandena beräknats till 1,869,000 kronor. För rullande materiel hade upptagits ett belopp af 3 miljoner kronor. Den 9 november 1900 hade järnvägsstyrelsen erhållit nådigt bemyndigande att på sökandenas bekostnad genom sakkunnige, bland annat, verkställa kontrollstakning af ifråga-varande järnvägslinje och i öfrigt genomgå och kontrollera de genom sökandenas försorg anställda undersökningar och utarbetade kostnadsförslag. I februari 1901 afgafs utlåtande i ärendet, åtföljdt af nytt kostnadsförslag. Detta slutade å 3,300,000 kronor utan rullande materiel, hvilken upptagits, liksom i det ursprungliga kostnadsförslaget, till 3 miljoner kronor.

I skrifvelse till Kungl. Maj:t den 15 maj 1901 anförde Riksdagen bland annat följande.

»Uti den skrifvelse, hvaruti Riksdagen år 1898 till Eders Kungl. Maj:t anmälde sitt beslut om anläggning af statsbanan från Gellivare till Riksgränsen, framhöll Riksdagen, hurusom vinst å denna järnväg vore att för staten påräkna, bland annat, genom den malntransport, som medelst ifrågasatta bibanor kunde komma att tillföras statsbanan. En sådan fördel skulle uppenbarligen beredas staten genom den järnväg från Kiruna till Svappavaara, för hvars anläggning enskilde nu hos Eders Kungl. Maj:t begärt koncession. Om staten sålunda bör hafva intresse af att denna

järnväg kommer till stånd, anser Riksdagen å andra sidan, i enlighet med hvad af järnvägsstyrelsen och föredragande departementschefen i detta ärende anförts, att tillräckliga skal ej tala för att den sålunda ifrågasatta bibanan anläggas genom statens försorg och på dess bekostnad. Under sådana förhållanden synes det Riksdagen icke böra förvägras de enskilde, som därom gjort ansökning, att få utföra järnvägsanläggningen och därigenom tillgodogöra de i dessa trakter befintliga malmtillgångar.

Såsom af de i ärendet hörda myndigheter och särskildt af departementschefen framhållits, bör emellertid koncession å ifrågavarande järnvägsanläggning lämnas endast under särskilda villkor och förbehåll. Lika med departementschefen anser Riksdagen sålunda, att innan koncession beviljas, ansökandena skola hafva ådagalagt, att de förfoga öfver det penningebelopp, som erfordras för järnvägens byggande och för anskaffande af den behöfliga rullande materielen.

Af synnerlig vikt är vidare att söka betrygga ifrågavarande företags bibehållande såsom svenskt. Beträffande de malmfält, hvilkas tillgodogörande järnvägen afser, har i sådant syfte af departementschefen uppställt den fordran, att desamma, nämligen Svappavaara och Leveäniemi malmfält, skola ägas af ett eller två aktiebolag, i hvilkas bolagsordning är stadgadt: att aktie icke må ägas eller innehafvas af utlänning; att beslut om ändring i denna bestämmelse eller om försäljning af grufva eller del däraf, om bolagets upplösning, om nedläggande af grufdriften och om förändring af bolagsordningens bestämmelse i afseende å föremålet för bolagets verksamhet icke må utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd vara giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom; att för de fyra aktier i grufvebolaget eller grufvebolagen, hvilka böra till staten med full äganderätt öfverlätas, talan skall föras af den, som Eders Kungl. Maj:t därtill förordnar; samt att Eders Kungl. Maj:t äger utse en ledamot i bolagsstyrelsen. Hvad angår själfva järnvägen, bör enligt hvad departementschefen framhållit, koncessionen å densamma öfverlätas å ett aktiebolag, i hvars ordning stadgas, dels att aktie icke må ägas eller innehafvas af utlänning, dels ock att Eders Kungl. Maj:t äger utse en ledamot i detta bolags styrelse.

I koncessionen för Kiiruna—Svappavaara järnväg böra vidare införas särskilda villkor dels ifråga om vidtagande af vissa åtgärder till förekommande af eldfara, dels om skyldighet för järnvägens ägare och trafikanter att vara underkastade den inskränkning i tillfälle till vidare-transport öfver statsbanan Kiiruna—Riksgränsen, som föranledes af de medgifvanden af rätt till transport af järnmalm eller däraf förädlad produkt, som redan af staten kontraktssenligt lämnats Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, dels

ock därom, att transporten af maln från Kiiruna—Svappavaara järnväg öfver statsbanan till riksgränsen icke får taga sin början förr än ett år efter sistnämnda banas öppnande för allmän trafik.

Jämte dessa särskilda bestämmelser bör koncessionen å ifrågavarande järnvägsanläggning gifvetvis innehålla alla de villkor och förbehåll, som numera ingå i hvarje järnvägskoncession, och bland hvilka särskildt må påpekas bestämmelser om rätt för staten, att när som helst inlösa järnvägen med tillhörigheter.

Under de villkor och bestämmelser, som här ofvan angifvits, bör enligt Riksdagens mening den sökta koncessionen å järnvägen Kiiruna—Svappavaara kunna beviljas. Skulle framdeles fråga uppstå om utsträckning af denna bana, lärer, för så vidt den ifrågasatta utsträckningen är af någon betydighet, tillstånd härtill icke af Eders Kungl. Maj:t meddelas utan att Riksdagen däröfver blifvit hörd.

I enlighet med hvad sålunda anförts, får Riksdagen i anledning af Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition tillkännagifva, att Riksdagen ej har något att erinra däremot, att koncession å anläggning af järnväg från Kiiruna station vid statsbanan mellan Gellivare och Riksgränsen till Svappavaara i Norrbottens län af Eders Kungl. Maj:t beviljas under de villkor och förbehåll, som här ofvan blifvit af Riksdagen angifna.»

Med afseende å den ifrågavarande koncessionsansökningen är vidare att anmärka, att sökandena i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 3 juli 1902 fullföljt ansökningen och därvid styrkt, att den 18 november 1901 registrering beviljats af patent- och registreringsverket för aktiebolaget Svappavaara malnfält med ett inbetaldt aktiekapital af 4,000,000 kronor.

Af den för nämnda bolag gällande bolagsordningen framgår, att bolagets ändamål är att förvärfa malmfyndigheter samt bearbeta eller försälja dem, idka grufdrift och drifva bruksrörelse samt annan i samband därmed stående verksamhet (§ 1), att aktie i bolaget ej må ägas eller innehafvas af utlänning (§ 7), att af bolagets styrelse, som skall bestå af minst 5 högst 9 ledamöter, Eders Kungl. Maj:t äger utse en ledamot (§ 10), att beslut om ändring i den bestämmelsen att aktie ej må ägas eller innehafvas af utlänning eller om försäljning af grufva eller del däraf, om bolagets upplösning, om nedläggande af grufdriften eller om förändring af bolagsordningens bestämmelser i afseende å föremålet för bolagets verksamhet icke utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd är giltigt med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom (§ 18) samt att för aktie, som äges af svenska staten, den skall äga föra talan i bolaget, hvilken Eders Kungl. Maj:t därtill förordnar (§ 19).

Med berörda skrifvelse den 3 juli 1902 hade tillika öfverlämnats, bland annat, dels fyra aktier i aktiebolaget Svappavaara malmfält, hvar och en på 1,000 kronor, försedda med vederbörlig transport, dels en förklaring af nämnda bolag att, sedan koncessionssökandena förklarat sig beredda att å bolaget utan ersättning öfverlåta den koncession å ifrågavarande järnvägsanläggning, som kunde blifva dem beviljad, bolaget vore villigt öfvertaga omförmälda järnvägskoncession samt utföra och trafikera järnvägen enligt de villkor, som kunde af Eders Kungl. Maj:t bestämmas, dels ock en handling, hvarigenom G. Thisell med full äganderätt å aktiebolaget Svappavaara malmfält öfverlätit all den rättighet till malmfyndigheter och därå lagda utmål m. m., hvilken Thisell ägde inom Svappavaara, Danelivaara och Leveäniemi malmfält.

I särskild skrifvelse den 3 juli 1902 har bolaget anhållit om nådig fastställelse å en af bolaget beslutad ändring i § 1 i bolagsordningen, hvarigenom bolagets ändamål skulle utvidgas att omfatta jämväl tillgodogörande af vattenkraft äfvensom anläggande och trafikerande af järnväg mellan Kiruna station å statsbanan och Svappavaara eller förvärf af aktier i annat aktiebolag, hvilket hade till ändamål att anlägga och trafikera sådan järnväg.

I infordradt underdånigt utlåtande den 22 augusti 1902 har järnvägsstyrelsen i fråga om fullgörandet af de i Riksdagens skrifvelse den 15 maj 1901 för järnvägskoncessionens beviljande angifna villkor och förbehåll anför, bland annat, att i ärendets dåvarande läge sökandena icke kunde anses hafva på ett tillfyllestgörande sätt fullgjort villkoret att, innan koncession beviljades, hafva ådagalagt, att de förfogade öfver det penningbelopp, som erfordrades för järnvägens byggande och för anskaffande af den behöfliga rullande materielen.

Sedermera har ärendet hvilat, till dess bolaget med underdånig skrifvelse den 4 januari 1907, jämte förmälan att bolaget fått den koncession, som kunde komma att beviljas, å sig öfverlåten, inkommit med ett bevis i afsikt att styrka, att bolaget förfogade öfver erforderliga medel för utförande af järnvägsanläggningen med därtill hörande rörlig materiel.

Redan så tidigt som år 1902 hade emellertid från bolagets sida fråga blifvit väckt angående förevarande malmfyndigheters öfvertagande af staten. I skrifvelse till Kungl. Maj:t den 24 mars sistnämnda år anhöll nämligen bolaget dels att, i samband med eventuellt framläggande för Riksdagen af proposition angående inköp för statens räkning af vissa grufvor och malmfält i Norrbotten, till Riksdagen måtte afgifvas förslag äfven angående inköp af aktiebolaget Svappavaara malmfälts grufvor och

malmfyndigheter, för pris, hvarom förslagsuppgörelse kunde träffas med bolaget och dess representanter, dels att, därest Kungl. Maj:t icke funne skäligt för Riksdagen framlägga sådant förslag eller Riksdagen afsloge det-samma, Kungl. Maj:t måtte föreslå 1902 års Riksdag att af statsmedel an-visa ett belopp af 3 miljoner kronor att mot vissa förbehåll och villkor i form af lån tillhandahållas bolaget för grufdriftens igångsättande och bedrivande.

Sedermera hafva flera framställningar i enahanda syfte blifvit från aktiebolaget Svappavaara malmfält till Eders Kungl. Maj:t ingifna.

I underdånig skrifvelse den 19 mars 1907 erbjöd sig sålunda bolaget, att vid utgången af de första trettio åren, efter det koncessionerad järn-väg Svappavaara—Kiruna öppnats för allmän trafik, utan ersättning af-träda till staten alla bolagets här i landet belägna järnmalmsgrufvor och fastigheter, de för grufvornas bearbetande uppförda kontors-, maskin-, bostads- och andra byggnader samt för grufbrytningen afsedda maskiner och redskap. Såsom villkor för denna öfverlåtelse hade bolaget uppställt, att staten skulle under hvart och ett af nämnda 30 år från Kiruna till Riksgränsen framforsla minst 1,000,000 ton af bolagets järnmalmer mot en frakt af kr. 2,64 per ton, därvid bolaget skulle tillgodoräknas 44 öre per ton i ersättning för hållandet af egna vagnar för transporten, att sta-ten under ifrågavarande tid afstod från den jordägarandel, hvartill den eventuellt kunde vara berättigad, samt att staten förband sig att vid de trettio årens utgång inlösa bolagets järnväg med hvad därtill hörde.

I en den 4 april 1907 daterad underdånig skrifvelse inkom bolaget med förnyad framställning i ärendet, hvilken innefattade två alternativa förslag. Det ena af dessa afsåg en uppgörelse, i vissa afseenden lika med det af Kungl. Maj:t då framlagda förslaget till öfverenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag m. fl. och i öfrigt byggd på de i bolagets skrifvelse den 19 mars 1907 angifna, af mig nyss omförmälda grunder. Den malmkvantitet, som bolaget skulle äga att under den före-slagna trettioårsperioden tillgodogöra sig, var af bolaget satt till 36 mil-joner ton. Det andra af bolaget framlagda förslaget till öfverenskommelse afsåg malmfältens försäljande till staten, och erbjöd bolaget staten att förvärfva desamma för ett pris af 10 miljoner kronor kontant eller ock mot erläggande af 900,000 kronor årligen under 25 års tid.

*Departe-
mentsche-
fens
yttrande.*

Redan innan bolagets sist omförmälda framställning ingifvits, hade den åsikt gjort sig gällande, att det vore ur alla synpunkter mest önsk-värdt och ändamålsenligt, att lösningen af denna fråga skedde på det sätt, att staten förvärfvade de ifrågavarande malmfälten. Genom en lösning i

sådan riktning skulle i främsta rummet det intresse komma att blifva tillgodosedt, att malmfälten undandrogenes utländskt inflytande. Såsom jag förut erinrat, framhöll Riksdagen i sin förberörda skrifvelse den 15 maj 1901 det såsom varande af synnerlig vikt att söka betrygga ifrågasavarande företags bibehållande såsom svenskt. Detta mål vinnes säkrast genom ett inköp för statens räkning af malmfälten. Med en dylik åtgärd skulle gifvetvis äfven det syfte vara förenadt att göra den ifrågasatta järnvägskoncessionen för närmaste tiden obehöflig och spara till framtida behof de betydliga malmtillgångarna i Svappavaara och Leveäniemi såsom en i statens ägo befintlig reserv. De stora intressen med hänsyn till de norrbottniska malmfälten, som staten redan genom den med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag m. fl. förra året träffade öfverenskommelse förvärfvat, synas mig ock böra utan gensaga anses bäst främjas genom en sådan anordning. De förvärf af ägande- eller dispositionsrätt till åtskilliga malmfält, som staten genom nämnda öfverenskommelse gjorde, hade till ändamål, bland annat, att sätta staten i stånd att genom tillhandahållande af malm höja och utveckla den svenska järnförädlingsindustrien. Och särskildt genom förvärfvet af Leveäniemi malmfält skulle staten erhålla en malmtillgång, som på grund af malmens lämpliga beskaffenhet blir af ovärderlig nytta för den inhemska förädlingsverksamheten, när inom längre eller kortare tid dess malmbehof kommer att stiga.

Utom det att nu angifna fördelar skulle vinnas genom den af mig ifrågasatta anordningen, skulle densamma komma att främja äfven andra statsintressen. Ett viktigt sådant är reglerandet af exporten af järnmalm. I sådant hänseende måste det anses nationalekonomiskt riktigt, att, då inom Norrbotten finnas redan under bearbetning varande grufvor af sådan mäktighet, att ensamt från dem kunna utan risk tagas de kvantiteter järnmalm, hvilka kunna ifrågakomma för utförsel ur riket, brytningen också tillsvidare koncentreras till dessa grufvor. Det torde äfven få anses såsom en riktig princip, att de malmtillgångar, som ligga närmast den befintliga järnvägen, först tagas i anspråk, vare sig för användning inom landet eller för export, innan man börjar bryta de mera aflägsna malmfälten, som först genom nya dyrbara järnvägsanläggningar kunna göras åtkomliga.

Därest de nu ifrågasavarande malmfälten fortfarande förblifva i enskild ägo, kan emellertid staten icke blifva i tillfälle att i behörig omfattning utöfva det inflytande, som staten i hela landets intresse bör äga med afseende å de norrländska malmrikedomarna.

I ändamål att komma till en uppgörelse, hvarigenom för statens räkning kunde på förmånliga villkor förvärfvas äganderätten till de ifråga-

varande malmfälten i Svappavaara och Leveäniemi jämte vissa andra i samma trakt belägna fyndigheter, hafva därför underhandlingar blifvit förda, hvilka numera resulterat i ett förslag till sakens ordnande.

Detta förslag innefattar hufvudsakligen följande aftal. Aktiebolaget Svappavaara malmfält öfverlåter med full äganderätt till svenska staten samtliga bolaget tillhöriga fastigheter, utmål och inmutningar m. m. för en köpeskillning af 8,500,000 kronor.

I fråga om sättet för anskaffande af medel till köpeskillningens erläggande har det befunnits önskvärdt, att denna köpeskillning icke helt och hållet drabbade staten såsom en direkt utgift. Då nämligen staten numera är stor delägare i Kiirunavaara och Gellivare malmfält, som redan gifva afkastning, synes det mig lämpligt, att staten med anlitan af tillgångar från dessa malmfält skaffar sig medel till det ifrågavarande köpets genomförande. På denna grund är också denna del af förslaget byggdt, och för att i möjligaste mån kunna begränsa det kapitalutlägg, som skulle behövas från statens sida, har man härvid sökt och vunnit medverkan af Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund.

På sådant sätt har man kommit därhän, att af statsmedel nu icke skulle behöfva anvisas mer än 5,000,000 kronor. Återstoden af köpeskillningen skulle erhållas genom följande anordning. Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag berättigas att, utöfver den kvantitet järnmalm, som bolaget äger att enligt 1907 års kontrakt med staten under 25-årsperioden 1908—1932 bryta och tillgodogöra sig inom Kiirunavaara malmfält, under tiden 1915—1932 uttaga ytterligare nio miljoner ton malm. För denna rättighet erlägger bolaget dels ett kontant belopp af 3,500,000 kronor, att utgå vid den tidpunkt, då köpeskillningen till aktiebolaget Svappavaara malmfält skall likvideras, dels ock en royalty till staten. Denna royalty skall enligt det föreliggande förslaget utgå med tre kronor per ton af hälften af nämnda malmkvantitet, 9 miljoner ton, eller sålunda å så stor del däraf, som motsvarar statens delägarskap i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag.

Genom denna anordning vinnes å ena sidan, såsom jag nyss nämnt, att statens omedelbara kapitalutlägg för ifrågavarande affär inskränkes till 5 miljoner kronor, medan å andra sidan staten genom de inflytande royaltyafgifterna beredes tillfälle att återbekomma nämnda kapitalutlägg jämte ränta. Jag blir strax i tillfälle att visa, att den kapitaliserade summan af royaltyafgifterna därutöfver komme att lämna staten vinst. Den kapitalutgift, som för det ifrågavarande köpet skulle krävas

från statens sida, har alltså närmast karaktär af ett förskott, för hvilket statsverket sedermera beredes full ersättning.

Till belysande med siffror hur den föreslagna anordningen med köpe-skillningens erläggande skulle komma att ställa sig för staten, har filosofie doktor Nils Ekholm på begäran verkställt beräkningar, hvilka såsom bilaga litt. D. torde få fogas vid detta protokoll. Under förutsättning att statens direkta utlägg, 5,000,000 kronor, utbetalats den 1 juli 1908, skulle enligt nämnda beräkningar detsamma med ränta på ränta efter 4 procent den 1 juli 1933 hafva vuxit till 13,329,000 kronor. Summan af de royaltybe-lopp, som skulle tillfalla statsverket för den ökade malmbrytningen under åren 1915—1932, komme däremot att — med ränta på ränta af 4 procent — den 1 juli 1933 uppgå till 18,161,000 kronor. Sistnämnda siffra visar sålunda ett öfverskott till statens favör af 4,832,000 kronor.

Med hvad jag nu anfört torde de väsentliga grunddragen af de preliminärt träffade öfverenskommelserna vara angifna. Två förslag till kontrakt hafva blifvit upprättade, det ena mellan svenska staten och aktiebolaget Svappavaara malmfält, innefattande köpeaftalet rörande nämnda bolags grufvor och fastigheter, och det andra mellan staten samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund angående den af mig omförmälda ökade malmbrytningen jämte hvad därmed står i samband.

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst berörda båda kontraktsförslag jämte därtill hörande handlingar, af den lydelse bilagorna litt. A. och B. till detta protokoll utvisa, anförde departementschefen vidare följande:

Innan jag yttrar mig angående de särskilda bestämmelserna i kontraktsförslagen, torde jag få i korthet omnämna resultaten af de undersökningar, som hittills blifvit utförda för utredande af beskaffenheten och omfattningen af de malmtillgångar, hvilkas förvärfvande för statens räkning nu är ifrågasatt. En sammanfattande redogörelse härom har på uppdrag utarbetats af professorn vid tekniska högskolan Walfrid Petersson, och jag anhåller att nämnda redogörelse måtte såsom bilaga litt. C. få åtfölja detta protokoll.

Det nu ifrågasatta köpet omfattar Svappavaara, Leveäniemi och Tansari malmfält i Juckasjärvi socken samt Salmivaara malmfält i Gellivare socken.

Hvad först beträffar Svappavaara malmfält anför professor Petersson, att af olika personer vid skilda tillfällen gjorda uppskattningar af malmarean vid malmens utgående i dagen hade gifvit nära öfverensstämmande resultat, hvadan man med stor tillförsikt torde kunna angifva malmarean

*Utredning
ang. malm-
tillgångarna.*

vid Svappavaara till omkring 50,000 kvadratmeter. På grund af dessa betydande dimensioner vid malmens utgående i dagen vore man berättigad att antaga ett stort djupgående hos fyndigheten. Då emellertid en på direkta undersökningar grundad kunskap om fyndighetens utsträckning mot djupet saknades, hade man vid hittills utförda beräkningar af malmtillgången endast tagit hänsyn till den kvantitet, som beräknats finnas ofvan den projekterade järnvägens nivå eller 88 meter under toppen af malmberget. Med ledning af föreliggande kalkyler, af hvilka vissa vore grundade på mycket detaljerade mätningar och beräkningar, finner professor Petersson det vara berättigadt att antaga en malmtillgång i Svappavaara af cirka 15 miljoner ton ofvan den projekterade järnvägens nivå. Rörande Svappavaaramalmens beskaffenhet franginge af hittills verkställda undersökningar, att man kunde beräkna, att vid brytning i stort af nu blottade malmpartier erhålla en malm, hållande 61 à 62 % järn och 0,60 à 0,70 % fosfor samt med en kalkhalt uppgående till i genomsnitt 2 à 3 %.

Arean af genom hittills utförda undersökningar till sin beskaffenhet och utsträckning någorlunda känd malm inom Leveäniemi malmfält har professor Petersson uppskattat till cirka 32,000 kvadratmeter. Därtill komme emellertid en icke ringa kvantitet malm, hvars befintlighet konstaterats genom diamantborrningar. Den samlade malmen torde äga i stort samma area till åtminstone 100 meters djup. Intill ett antaget djupgående af 100 meter kunde enligt professor Peterssons åsikt malmtillgången utan fara för öfverskattning beräknas till cirka 15 miljoner ton, och redan genom hittills utförda borrningar vore ådagalagdt, att betydande kvantiteter af malm finnes under 100 meters djup. Malmen ägde till största delen en synnerligen hög järnhalt, i allmänhet öfverstigande 60 och stundom uppgående till 69 %. Fosforhalten vore inom större delen af fältet mycket låg, 0,005—0,050 %. Undantagsvis uppgick den någon gång till 1 % och däröfver. Af hela den ofvan anförda malmarean utgjordes ungefär två tredjedelar af malm med en fosforhalt understigande 0,05 %. De fosforfattiga och de mera fosforhaltiga malmslagen vore i allmänhet väl skilda från hvarandra, hvarigenom det borde vara möjligt att vid Leveäniemi anordna brytning af de i ifrågavarande hänseende olika malmkvaliteterna hvar för sig.

I fråga om Tansari och Salmivaara malmfält uttalar professor Petersson, att dessa malmförekomster ännu icke blifvit så noggrannt undersökta, att man med någon säkerhet kan fälla ett omdöme angående malmrikedomen i dessa malmfält eller malmens beskaffenhet.

Jag anhåller att härefter få något närmare redogöra för vissa bestämmelser i de upprättade kontraktförslagen.

Hvad först angår det med aktiebolaget Svappavaara malmfält upprättade köpekontraktet är i fråga om § 1 att erinra följande. Af de å Svappavaara malmfält befintliga 27 utmålen äro 6 lagda år 1884, 11 år 1902 och 1, Åke, år 1905. Inom de år 1902 lagda utmålen har kronan förbehållit sig jordägarandelen, för så vidt det rör de å kronojord liggande utmålen, med undantag af utmålet n:r 1 Nore. De 12 utmål, beträffande hvilka bolaget till staten försäljer jordägarandelen, äro, såsom framgår af vid kontraktet fogad bilaga, de 6 utmålen Svappavaara n:is 1—6 från år 1884 samt utmålen Svappavaara n:is 13 och 74, n:r 1 Nore, Erik, Rolf och Lea. Bergmästaren i mellersta bergmästaredistriktet C. O. Norelius har i och för det ifrågavarande köpet granskat bolagets grufhandlingar och därvid beträffande jordägarandelen inom de utmål, som ligga å Svappavaara bys mark, ansett grufägarens rätt till jordägarandelen tryggad på grund af upprättade kontrakt. I det år 1905 lagda utmålet Åke hafva Svappavaara byamän förbehållit sig jordägarandelen, hvilket förhållande syns bergmästaren Norelius vara af föga betydelse med hänsyn till dels nämnda kontrakt och dels den omständigheten, att detta utmål ligger till största delen på ett af de aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga hemman, hvilka ingå i försäljningen till staten.

*Kontraktet
med aktie-
bolaget
Svappavaara
malmfält.*

I fråga om Leveäniemi malmfält är att anmärka. Vid det nu ifrågasatta köpet har undantagits den jordägarandel inom de 17 å Leveäniemi malmfält lagda utmålen, hvilken belöper å aktiebolaget Båtskärsnäs tillhöriga $\frac{10}{285}$ mantal n:r 4 Svappavaara. Enligt den af bergmästare Norelius företagna undersökningen skulle nämnda jordägarandel utgöra endast $\frac{5}{285}$ -delar eller 1,8 % af jordägarandelen i de 17 utmålen, hvadan den synes vara af föga betydelse.

Utom de 4 inmutningar Leveä n:is 64, 65, 66 och 67, som tillhöra aktiebolaget Svappavaara malmfält, hafva under innevarande år inom Leveäniemi malmfält verkstälts 23 inmutningar, benämnda Leveä n:is 1—23, hvilka tillhöra A. G. Rådell i Uppsala. Anledningen till att dessa inmutningar blifvit gjorda har uppgifvits vara, att inmutaren ansett förfel föreligga beträffande deposition jämlikt 31 § i grufvestadgan hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län den 17 och 18 oktober 1899 af den lösesumma, som vid utmålsläggning för de 17 aktiebolaget Svappavaara malmfält tillhöriga utmålen å Leveäniemi malmfält bestämts skola utgå till Svappavaara byamän för afträdd mark. Sådant fel synes dock icke förefinnas från grufägarens sida, och i hvarje fall torde det påstådda felet, hvilket inskränker sig till att Eders Kungl. Maj:ts befall-

ningshafvande betraktat ifrågavarande medel såsom levererade och icke såsom deponerade, icke kunna för aktiebolaget Svappavaara malmfält för-
anleda inmutningsrättens förlust. Emellertid har hänsyn måst tagas till
berörda inmutningar i så måtto, att i § 5 af köpekontraktet med aktie-
bolaget Svappavaara malmfält intagits bestämmelse därom, att köpeskillin-
gen för fyndigheterna inom Leveäniemi malmfält, 1,500,000 kronor, skall
af staten erläggas först sedan de af Rådell gjorda inmutningarna genom
laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes upphört att vara
gällande eller ock all på mutsedlarna grundad rätt blifvit å staten öfverlåten.

Enligt § 2 i kontraktet skall den enligt § 1 försålda egendomen
tillträdas af staten den 1 juli 1908. All denna egendom skall då vara
fri från in-teckningar och gravationer af hvad slag det vara må, med
undantag af vissa förmåner, som blifvit föregående ägare af $\frac{3}{32}$ mantal
n:r 17 Svappavaara och $\frac{11}{64}$ mantal n:r 27 Svappavaara tillförsäkrade en-
ligt de kontrakt, af hvilka afskrifter finnas fogade vid det af mig upplästa
köpekontraktet med aktiebolaget Svappavaara malmfält. Såsom framgår af
dessa bilagor utgöras förmånerna af undantag af mindre betydighet.
Enligt kontrakt den 12 juli 1900 gjordes nämligen vid försäljning till W.
F. Thisell af äbo- och besittningsrätten till $\frac{3}{32}$ mantal krono n:r 17
Svappavaara det förbehåll, att köparen skulle till säljarens fader Pehr
Henriksson Huru under dennes lifstid årligen utbetala ett belopp af 100
kronor. Det undantag, som enligt kontrakt den 13 april 1898 hvilat å
 $\frac{11}{64}$ mantal n:r 27 Svappavaara, består i Erik Johansson Stålnacke och
hans hustru Vendela Eliasdatter Stålnacke medgifven rättighet att under
deras lifstid kvarbo å hemmanet i de hus, de vid tiden för kontraktets
afslutande innehade, samt att efter köparens särskilda bestämmelser tills
vidare få använda och bruka alla till hemmanet hörande ängar, åkrar och
betesskogar emot årlig afgäld till belopp motsvarande årets utlagor för
hemmanet. Erik Johansson Stålnacke uppgifves vara afliden.

I fråga om köpeskillingen, 8,500,000 kronor, har i § 3 gjorts en
uppdelning sålunda, att först och främst de i köpet ingående fastigheterna
åsatts särskildt värde hvar för sig. Sammanlagda köpeskillingen för fastig-
heterna är 25,000 kronor. Köpeskillingen för Svappavaara, Tansari och
Salmivaara malmfält har blifvit bestämd till 6,975,000 kronor, hvarvid dock
från statens sida intet värde beräknats för de båda sistnämnda fälten, med
hänsyn till den ringa kännedom man ännu äger om dem. För Leveäniemi
malmfält har särskild köpeskillning af 1,500,000 kronor blifvit utsatt med
hänsyn till den förut anförda omständigheten, att det eventuellt kan blifva
erforderligt att tills vidare innehålla nämnda köpeskillning.

Köpeskillingen för fastigheterna samt för fyndigheterna inom Svappavaara, Tansari och Salmivaara malmfält, tillhopa 7,000,000 kronor, skall enligt kontraktets 4 § erläggas å tillträdesdagen den 1 juli 1908. Härvid har det emellertid ansetts lämpligt att för att icke bereda svårighet med köpeskillings utanordnande förbehålla rätt för staten till visst uppskof med inbetalningen, så att staten må äga att senast den 1 september 1908 erlægga 3,500,000 kronor och återstående 3,500,000 kronor af ifrågasvarande köpeskillning senast den 1 januari 1909, i hvilka senare fall staten dock får betala 4 procent årlig ränta å belopp, som icke erläggas den 1 juli 1908.

§ 5 i kontraktet innehåller bestämmelse om de af mig förut omnämnda förutsättningar i fråga om A. G. Rådells inmutningar i Leveäniemi malmfält, hvilka förutsättningar stipulerats skola vara uppfyllda, innan köpeskillingen för detta malmfält må utbetalas.

Staten bör gifvetvis fritagas från skyldighet att anställa klandertalan rörande förenämnda af Rådell verkställda inmutningar, därest frågan om dessas giltighet icke skulle kunna blifva afgjord annorledes än medelst rättegång. Förbehåll i sådant hänseende har därför blifvit gjordt i kontraktets 6 §. Däremot torde det vara lämpligt, att staten förbinder sig att lämna aktiebolaget Svappavaara malmfält fullmakt att på bolagets egen kostnad och risk anhängiggöra och utföra klandertalan mot ifrågasvarande inmutningar.

Genom § 7 i kontraktet har bolaget tillförbundits att å tillträdesdagen den 1 juli 1908 till staten öfverlämna åtkomsthandlingar till de fastigheter, som ingå i köpet, afvensom alla erforderliga handlingar m. m. rörande de sålda malmfyndigheterna.

Angående kronans jordägarandelar i vissa fyndigheter inom Svappavaara malmfält har den 26 januari 1901 upprättats arrendekontrakt mellan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Norrbottens län å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar samt civilingenjören G. Thisell. Detta kontrakt, som af Thisell öfverlåtits å aktiebolaget Svappavaara malmfält, skall naturligen upphöra att gälla från den dag, då staten tillträder bolagets ifrågasvarande egendom, och har bestämmelse härom införts i § 8 at kontraktet.

Det i förevarande kontraktsförslag innefattade aftal har blifvit af aktiebolaget Svappavaara malmfält genom dess styrelse antaget under förutsättning dels att Eders Kungl. Maj:t lämnar bolaget tillstånd till den kontraktet omhandlade försäljningen, dels ock att aftalet blir från statens sida godkänt och underskrifvet före den 1 nästkommande juli. Den förstnämnda förutsättningen är af hufvudsakligen formell innebörd, då staten nu

själf är köpare af bolagets ifrågavarande egendom, men såsom jag förut omnämnt stadgas i § 18 i den för bolaget gällande ordning, att beslut om, bland annat, försäljning af grufva eller del däraf icke må utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd vara giltigt med mindre samtliga aktieägare förenat sig om beslutet.

Öfverens-
kommelsen
med Luossa-
vaara-Kiirunavaara
aktiebolag
och trafik-
aktiebolaget
Grängesberg
—Oxelö-
sund.

Jag har redan i det föregående redogjort för det samband, som finnes mellan det med aktiebolaget Svappavaara malmfält preliminärt träffade köpeaftalet samt den med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund förslagsvis uppgjorda öfverenskommelsen angående ökad brytning af malm vid Kiirunavaara. Äfven det hufvudsakliga innehållet af sistnämnda öfverenskommelse har jag förut angifvit, hvarför jag nu torde få inskränka mig till att beröra vissa bestämmelser i samma öfverenskommelse, hvilka synas mig erfordra särskildt yttrande.

Enligt öfverenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag skulle den nu ifrågasatta ökade brytningen, 9 miljoner ton, icke börja förrän år 1915. Vidare skulle bolaget äga rätt, att, om det så önskade, icke bryta hela nämnda malmkvantitet vid Kiirunavaara utan i utbyte af densamma kunna bryta intill 2,500,000 ton vid Gellivare.

Enligt § 2 skulle staten förbinda sig att intill år 1933 eller, om staten då icke begagnat den lösningsrätt till aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, som enligt § 9 mom. 1 i 1907 års kontrakt är staten tillförsäkrad, intill år 1938 icke inom Svappavaara, Leveäniemi, Tansari eller Salmivaara malmfält bryta eller låta bryta järnmalm annat än för järn- eller stältillverkning inom Sverige. Enahanda inskränkning rörande statens brytningsrätt är i 1907 års kontrakt stadgad beträffande de malm-tillgångar, till hvilka staten då erhöll äganderätt eller uteslutande nyttjanderätt.

Genom § 3 i det förevarande kontraktsförslaget tillförsäkras Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag rätt att under perioden 1915—1932 å järnvägen Svartön—Riksgränsen utfrakta förenämnda 9 miljoner ton malm från Kiruna eller Gellivare mot den i § 8 mom. 1:o och 2:o af 1907 års kontrakt för hvarje fall bestämda frakt och under öfriga däri stadgade fraktningsvillkor. Fraktsatserna enligt 1907 års kontrakt äro: Kiruna—Riksgränsen kronor 2,64, Kiruna—Svartön kronor 3,48 och Gellivare—Svartön kronor 2,75, allt per ton.

Den till utfraktning medgifna ökade malmkvantiteten skall sålunda fördelas, att bolaget af densamma äger frakta under hvar och ett af

åren 1915—1917	150,000 ton,
» 1918—1920	450,000 » och
» 1921—1932	600,000 » .

Denna ökade utfraktning skall dock afpassas så, att den i 1907 års kontrakt angifna högsta fraktkvantiteten för år i olika riktningar icke må stiga till mera än 3,750,000 ton från Kiruna till Riksgränsen, 1,400,000 ton från Kiruna till Svartön eller 1,000,000 ton Gellivaremaln från Gellivare (Malmberget) till Svartön.

Såsom jag förut anfört skall Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag erlægga till staten en royalty af 3 kronor per ton för hälften af den kvantitet järnmalm, som bolaget enligt det förevarande kontraktet erhåller rätt att bryta. I denna royalty är inberäknad den afgift, som staten såsom ägare af bolagets preferensaktier äger bekomma i årlig utdelning af vinsten å hälften af all malm, som brytes vid Kiirunavaara och Gellivare. Angående sistnämnda afgift finnes bestämmelse införd i den för bolaget fastställda bolagsordningen, enligt hvilkens 4 § sagda afgift utgör för åren 1908—1927 en krona per ton från Kiirunavaara samt 50 öre per ton från Gellivare samt för åren 1928—1932 resp. en krona 50 öre och 75 öre. Afdrages hvad enligt bolagsordningen sålunda utgår i form af utdelning å preferensaktierna, skall bolaget alltså enligt det förevarande kontraktet utöfver berörda utdelning erlægga för hvad som brytes under åren 1915—1927 en royalty af 2 kronor per ton Kiirunavaaramalm och 2 kronor 50 öre per ton Gellivaremaln samt för hvad som brytes under åren 1928—1932 en royalty af resp. 1 krona 50 öre och 2 kronor 25 öre per ton. Kvantiteterna, hvarå royalty skall utgå, uppgå för hvart af åren 1915, 1916 och 1917 till 75,000 ton, för hvart af åren 1918, 1919 och 1920 till 225,000 ton och för hvarje år under perioden 1921—1932 till 300,000 ton. Royalty skall erläggas för nu nämnda malmkvantiteter hvart af åren 1916—1933 omedelbart efter ordinarie bolagsstämma med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag. Enligt bolagsordningen skall sådan stämma hållas årligen senast under maj månad. Staten kan sålunda påräkna att under juni månad utfå det på näst föregående år belöpande royaltybeloppet.

De i § 6 af kontraktet innefattade bestämmelser utgöra en konsekvent tillämpning och utsträckning till det förevarande aftalet af vissa i 1907 års kontrakt förekommande bestämmelser. I nämnda § är nämligen föreslaget, att därest bolaget icke medhunnit att till utgången af år 1932 bryta och utfrakta de malmkvantiteter, dels enligt 1907 års kontrakt 93,750,000 ton, och dels enligt det ifrågavarande kontraktet 9,000,000 ton eller sammanlagt 102,750,000 ton, som bolaget skulle äga att tillgodogöra sig från Kiirunavaara och Gellivare malmfält, skall den ersättningskyldighet, som enligt § 9 mom. 2 af 1907 års kontrakt för visst fall åligger staten, omfatta hvad som brister i sistnämnda malmkvantitet, dock högst 7 miljoner ton. I 1907 års kontrakt är ifrågavarande eventuella ersätt-

ningsskyldighet begränsad att omfatta högst 5 miljoner ton. Förutsättningen för att dylik ersättningsskyldighet skulle kunna inträda är, att staten vid 1932 års utgång begagnar sin rätt att inlösa stamaktierna i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag. Kommer däremot denna lösningsrätt ej till användning och har bolaget till nämnda tid ej medhunnit att bryta och utfrakta 102,750,000 ton, skulle bolaget enligt det förevarande kontraktet berättigas att under åren 1933—1937 utfrakta hvad som brister, dock ej mera än högst 2 miljoner ton utöfver hvad bolaget äger att enligt 1907 års kontrakt frakta under berörda femårsperiod. Enligt § 10 i sistnämnda kontrakt äger Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag, att, om staten ej begagnar lösningsrätten den 31 december 1932, under åren 1933—1937 utöfver förenämnda 93,750,000 ton bryta och utfrakta ytterligare sammanlagdt 18,750,000 ton från Kiirunavaara och Gellivare.

Enligt § 9 mom. 1 i 1907 års kontrakt skall statens inlösen af stamaktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag ske efter värdering af aktierna, därvid till grund för värdering skall läggas den årliga medelvinst, som bolaget skäligen bör anses ha haft å försäljningen af den malm, bolaget brutit och tillgodogjort sig under åren 1920—1929. Vid uppskattningen får dock ej tagas i beräkning vinst för mera än högst 30 miljoner ton malm från Kiirunavaara malmfält och högst 7,500,000 ton från Gellivare malmfält. Då en del af de till brytning nu föreslagna ökade malmkvantiteterna komma att uttagas under nämnda period, har det ansetts nödigt att genom uttryckliga bestämmelser förekomma, att ej stadgandena om lösesumman blifva i följd af det nya kontraktet vantolkade. Genom § 7 mom. 1 i det föreliggande kontraktet bestämmes därför, att nämnda uppskattning af medelvinsten skall jämväl omfatta hvad bolaget på grund af nu förevarande aftal brutit och tillgodogjort sig under åren 1920—1929, därvid äfven den enligt andra stycket af § 5 i kontraktet erlagda särskilda royalty skall inräknas i vinsten. Någon ändring med afseende å de nyss berörda maximikvantiteterna 30,000,000 och 7,500,000 ton malm göres däremot icke.

Till statens säkerhet är vidare i mom. 2 af § 7 föreskrifvet, att bestämmelserna i det förevarande kontraktet icke heller skola göra ändring i hvad i § 9 mom. 1 af 1907 års kontrakt är stadgadt därom, att, om de malmtillgångar, som vid 1932 års utgång finnas kvar inom Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags utmål, af den för uppskattningen föreskrifna särskilda nämnden beräknas till mindre belopp än 150 miljoner ton i Kiirunavaara eller 37,500,000 ton i Gellivare malmfält, från lösesumman för de aktier, staten äger lösa, skall afdragas hvad som svarar mot bristen i nyssnämnda kvantiteters sammanlagda belopp.

Enligt § 8 i kontraktet skall hvad i §§ 13, 15, 16, 18, 24 och 29 af 1907 års kontrakt är stadgadt i tillämpliga delar gälla äfven beträffande den ökade malmkvantitet, som afses i det förevarande kontraktet. De uppräknade paragraferna afse begränsning af export af A-malm från vissa utmål i Kiirunavaara, tillhandahållandet af malm till inhemsk förädling, bolagets förpliktande till rationell malmbrytning m. m., utfästade godtgörelse till bolaget för eventuell exporttull m. m., statens fritagande från skyldighet att betala royalty till G. C. Broms' rättsinnehafvare samt bestämmelse att de bolaget genom kontraktet tillerkända rättigheter icke må utan statens samtycke å annan öfverlätas.

Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund ikläder sig, genom därom i kontraktets 9 § införd bestämmelse, ansvarighet såsom för egen skuld för alla de förbindelser, som Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag genom det ifrågavarande kontraktet åtagit sig.

Med hvad jag nu anfört, tror jag mig hafva berört allt väsentligt i de föreliggande kontraktsförslagen.

Rörande förslaget till aftal med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund har järnvägsstyrelsen afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, däri styrelsen anfört i hufvudsak följande.

Järnvägsstyrelsens utlåtande.

Enligt förslaget skulle den i 1907 års kontrakt angifna högsta fraktkvantiteten för år i riktning Kiruna—Riksgränsen i följd af det nya aftalet icke få ökas till mera än 3,750,000 ton, motsvarande utfraktning af högst 450,000 ton af den nu ifrågasatta nya brytningen. Vidare vore i förslaget föreskrifvet, att af den ökade brytningen å Kiirunavaara malmfält en utfraktning till Svartön af högst 200,000 ton per år finge af bolaget påfordras.

De nya transporter, som i följd af ifrågavarande aftal skulle kunna af bolaget *högst* påfordras, vore sålunda:

a) 450,000 ton från Kiruna till Riksgränsen samtidigt med 150,000 ton från Gellivare till Svartön eller

b) 400,000 ton från Kiruna till Riksgränsen samtidigt med 200,000 ton från Kiruna till Svartön.

Skulle bolaget välja det senare alternativet, påfordrades det största transportarbetet i betraktande af den väsentligen större väglängden från Kiruna till Svartön, 310,6 km., mot från Gellivare malmberg till Svartön, 210,5 km., och från Kiruna till Riksgränsen, 129,2 km. Järnvägsstyrelsen fann sig därför vid beräkning af den rullande materiel, som erfordrades för transporternas utförande, böra utgå från, att bolaget kunde komma att påfordra alternativet b), och komme då till ett erfor-

derligt anslag af 2,400,000 kronor till inköp af lokomotiv och vagnar. Med transportökningen följde gifvetvis behof af stallbyggnader för lokomotiven, reparationsplatser för materielen, ökade mötes- och uppställnings-spår samt boningshus för ökad personal, hvilka behof kräfde ett anslag af 1,000,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen hade i underdånigt utlåtande den 21 mars 1907 anført, att vid den väsentligt ökade malmtransport å linjen Kiruna—Riksgränsen i maximum 3,300,000 ton, som då var ifrågasatt, det skulle komma att visa sig behöfligt att förbättra banans tracé. Detta gällde naturligtvis än mer, om malmtransporterna ytterligare ökades. Det syntes emellertid styrelsen icke nu kunna ifrågakomma att bestämma hvad i detta hänseende borde göras, då ännu ingen erfarenhet föreläge, huru dessa stora transporter skulle på det mest praktiska och ekonomiska sätt ordnas. Gifvetvis borde ytterligare kapitalutlägg å banan icke göras, förrän med bestämda siffror kunde påvisas, att det ekonomiska resultatet därigenom förbättrades.

I anledning af järnvägsstyrelsens nu afgifna underdåniga yttrande torde alltså icke för närvarande någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd erfordras.

På grund af hvad jag sålunda anført hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att

dels bemyndiga Eders Kungl. Maj:t, att i enlighet med närlagda förslag till aftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, med nämnda bolag för statens räkning afsluta köp angående de i berörda förslag omhandlade fastigheter samt grufvor, grufveandelar m. m.;

dels för nämnda ändamål bevilja ett anslag af 5 miljoner kronor samt bemyndiga Riksgäldskontoret att, i mån af behof och efter Eders Kungl. Maj:ts beslut, från och med den 1 juli 1908 tillhandahålla Eders Kungl. Maj:t nämnda belopp;

dels ock, under förutsättning att förenämnda köpeaftal mellan svenska staten, å ena, samt aktiebolaget Svappavaara malmfält, å andra sidan, varder af Eders Kungl. Maj:t godkänt, bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att å statens vägnar med Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund träffa öfverenskommelse angående ökad brytning och utfraktning af malm m. m. i enlighet med närlagda förslag till sådan öfverenskommelse.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att till Riksdagen skulle aflåtas nådig proposition i ärendet af den lydelse bilagan litt. till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sölve Berger.

Bil. A. till statsrådsprotokollet.

Emellan svenska staten, å ena, samt Aktiebolaget Svappavaara Malmfält å andra sidan, är följande aftal träffadt:

§ 1.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält öfverlåter och försäljer härigenom till staten

<i>dels</i> följande hemmansdelar i Svappavaara by, Jukkasjärvi socken, skattehemmanet	$\frac{3}{128}$	mantal N:o	5	Svappavaara	
»	$\frac{3}{256}$	»	»	9	»
»	$\frac{13}{128}$	»	»	14	»
»	$\frac{1}{8}$	»	»	17	»
»	$\frac{11}{64}$	»	»	27	»
kronohemmanet	$\frac{9}{64}$	»	»	29	»

samt

dels ock alla bolaget tillhöriga grufvor och grufandelar med utmål samt inmutade fyndigheter inom Svappavaara, Leveä-Niemi och Tansari malmfält i Jukkasjärvi socken samt Salmivaara malmfält i Gellivare socken, nämligen:

inom Svappavaara malmfält:

inmutareandelen i tjugusju (27) st. utmål angifna i bil. A. till denna §, samt jordägareandelen i tolf (12) st. utmål, angifna i samma bilaga,

inom Leveä-Niemi malmfält:

inmutare- och jordägareandelen i sju (17) st. utmål, angifna i bil. B. med undantag för den jordägareandel, som belöper å Aktiebolaget Båtskärsnäs tillhöriga $\frac{10}{285}$ mantal N:o 4 Svappavaara;

fyra (4) st. inmutningar, för hvilka utmål ännu ej lagts, angifna i samma bil. B.

inom Tansari malmfält:

inmutareandelen i tre (3) st. utmål, angifna i bil. C. samt jordägareandelen i samma utmål för ett och trettiosju etthundratjuguåttondedels ($1\frac{37}{128}$) mantal;

inom Salmivaara malmfält:

inmutare- och jordägareandelen uti fyra (4) st. utmål, angifna i bil. D.

§ 2.

Den enligt § 1 försälda egendomen tillträdades af staten den 1 juli 1908, och skall då vara fri från inteckningar och gravationer af hvad slag det vara må, med undantag af de förmåner, som blifvit föregående ägare af $\frac{3}{32}$ mantal N:o 17 och $\frac{11}{64}$ mantal N:o 27 tillförsäkrade genom här bifogade kontrakt. (Bil. E och F.)

§ 3.

Såsom köpeskilling för den sålda egendomen betalar staten till bolaget kontant tillhopa åtta och en half miljoner (8,500,000) kronor, nämligen:

för hemmansdelen	$\frac{3}{128}$	mantal N:o	5	Svappavaara . . .	Kr.	900:—
»	$\frac{3}{256}$	»	9	» . . .	»	800:—
»	$\frac{13}{128}$	»	14	» . . .	»	4,000:—
»	$\frac{1}{8}$	»	17	» . . .	»	4,800:—
»	$\frac{11}{64}$	»	27	» . . .	»	5,500:—
»	$\frac{6}{64}$	»	29	» . . .	»	9,000:—
» fyndigheterna inom Svappavaara, Tansari och Salmivaara malmfält tillhopa				»		6,975,000:—
samt för fyndigheterna inom Leveä-Niemi malmfält				»		1,500,000:—
					Summa Kr.	8,500,000:—

§ 4.

Köpeskillingen för fastigheterna samt för fyndigheterna inom Svappavaara, Tansari och Salmivaara malmfält skall erläggas å tillträdesdagen

den 1 juli 1908, med rätt för staten att uppskjuta betalningen mot erläggande af 4 % årlig ränta å hvad som ej betalas från nämnda den 1 juli 1908 till dess betalning sker; dock att 3,500,000: — kr. skola betalas senast den 1 sept. 1908 samt återstående 3,500,000: — kr. senast den 1 januari 1909.

§ 5.

Köpeskillingen för fyndigheterna inom Leveä-Niemi malmfält, 1,500,000: — kr., skall erläggas först sedan de af A. G. Rädell gjorda inmutningar inom samma malmfält genom laga kraft ägande dom förklarats ogiltiga eller annorledes upphört att vara gällande, eller ock all på mutsedlarne grundad rätt blifvit å staten öfverlåten. Vid köpeskillingens erläggande skall staten tillika erlägga ränta å densamma efter 4 % från den 1 juli 1908 till betalningsdagen.

§ 6.

Staten fritager sig från all skyldighet att själf anhängiggöra klander-talan mot de i § 5 omförmålda inmutningar, men förbinder sig att lämna bolaget fullmakt, att på dess kostnad och risk, anhängiggöra och utföra sådan klandertalan, om bolaget därom gör framställning.

§ 7.

Å tillträdesdagen öfverlämnar bolaget till staten åtkomsthändingar till de i § 1 nämnda fastigheter äfvensom alla handlingar, som styrka bolagets rätt till de sålda malmfyndigheterna, såsom mutsedlar, protokoll öfver verkställda utmålsförrättningar, bevis om utförda försöks- och försvarsarbeten, fångeshandlingar till förvärfvade jordägareandelar, kopior af alla utmålskartor samt af alla magnetiska kartor.

§ 8.

Det arrendekontrakt, som den 26 januari 1901 upprättats angående Kronans jordägareandelar i vissa fyndigheter inom Svappavaara malmfält emellan Konungens befallningshafvande i Norrbottens län, å Kungl. Maj:ts och Kronans vägnar, å ena, samt Civilingenjören Gustaf Thisell, å andra sidan, och hvilket af civilingenjören Thisell öfverlåtits å Aktiebolaget Svappavaara malmfält, skall upphöra att gälla samma dag, som staten tillträder den genom detta aftal försälda egendomen.

Förestående aftal antages härmed under förutsättning dels att Kungl. Maj:ts tillstånd lämnas till här omhandlade försäljning, och dels att aftalet varder från statens sida godkänt och underskrifvet före den 1 nästkommande juli.

Stockholm den 9 april 1908.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält.

Gustaf Thisell.

Henrik Santesson. G. von Heideken. G. A. Granström. B. Stafsing.

Bevittnas:

Uno Clason.

Rud. Silfwerbrand.

*Bil. A till § 1 i kontraktet med aktiebolaget Svappavaara malmfält.***Förteckning**

öfver Aktiebolaget Svappavaara Malmfälts utmål å Svappavaara malmfält.

Utmålenas namn.	Beläget å mark.	Tillhörande ut- sedels nummer.
Svappavaara N:o 1 af år 1884	Krono-	1
» N:o 2 » » »	»	2
» N:o 3 » » »	»	3
» N:o 4 » » »	»	4
» N:o 5 » » »	»	5
» N:o 6 » » »	»	6
» N:o 54 » » 1902	»	2137
» N:o 26 » » »	»	2025
» N:o 13 » » »	Krono- och enskild	2429
» N:o 74 » » »	Enskild	4749
» N:o 12 » » »	Krono-	2228
» N:o 1 » » »	Krono- och enskild	2217
Erik » » »	Enskild	1808
Svappavaara N:o 11 » » »	Krono-	2227
Vulcan » » »	Krono- och en liten del på enskild	1899
Rolf » » »	Enskild och en liten del på krono-	1806
N:o 1 Nore » » »	Krono-	2266
Hero » » »	Krono- och en liten del på enskild	1901
N:o 6 Thyra » » »	Krono-	1803
Svappavaara N:o 3 » » »	»	2219
Lea » » »	Enskild och en del på krono-	1804
Svappavaara N:o 31 » » »	Krono-	2030
» N:o 4 » » »	»	2220
Balder » » »	»	1897
N:o 3 Ivan » » »	»	1800
N:o 4 Gustaf » » »	»	1801
Åke » » 1905	Enskild och på bolagets	1860
		Summa 27 st. utmål.

Aktiebolaget Svappavaara malmfält äger jordägarandelen i utmålen Svappavaara n:ris 1—6 af år 1884, Svappavaara n:ris 74 och 13, n:r 1 Nore, Erik, Rolf och Lea.

Stockholm i mars 1908.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält.

Gustaf Thisell.

*Bil. B. till § 1 i kontraktet med aktiebolaget
Svappavaara malmfält.*

Förteckning

öfver Aktiebolaget Svappavaara Malmfälts utmål och inmutningar på
Leveä-Niemi malmfält.

Utmålens namn.	Beläget å mark.	Tillhörande mutsedels nummer.
Leveä N:o 1 af år 1899	Enskild	2763
» » 2 » »	»	2764
» » 3 » »	»	2765
» » 4 » »	»	2766
» » 5 » »	»	2767
» » 6 » »	»	2768
» » 7 » »	»	2769
» » 8 » »	»	2853
» » 10 » »	»	2855
» » 11 » »	»	3091
» » 15 » »	»	3898
» » 32 » »	»	3278
» » 33 » »	»	3279
» » 38 » »	»	3284
» » 39 » »	»	3285
» » 40 » »	»	3286
» » 18 » »	»	3406
<i>Inmutningar.</i>		
Leveä N:o 64 af ²⁵ 1904	Enskild	4000
» » 65 » »	»	4001
» » 66 » »	»	4002
» » 67 » »	»	4003
Summa 17 st. utmål.		
Summa 4 st. inmutningar.		

Stockholm i mars 1908.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält.
Gustaf Thisell.

*Bil. C. till § 1 i kontraktet med aktiebolaget
Svappavaara malmfält.*

Förteckning

öfver

Aktiebolaget Svappavaara Malmfälts utmål på Tansari malmfält,
samtliga belägna å enskild mark.

Fyndigheten Tansari N:o 4 af år 1905

» » » 5 » » »

» » » 6 » » »

Summa 3 st. utmål.

Stockholm i mars 1908.

Aktiebolaget Svappavaara malmfält.

Gustaf Thisell.

---

*Bil. D. till § 1 i kontraktet med aktiebolaget
Svappavaara malmfält.*

Förteckning

öfver Aktiebolaget Svappavaara Malmfälts utmål å Salmivaara malmfält.

Utmåle ns namn.	Beläget å mark.	Tillhörande nutsedels nummer.
Salmivaara N:o 2 af år 1904	Krono	2030
» » 3 » » »	»	2032
» » 4 » » »	»	2031
» » 5 » » »	»	2033
Summa 4 st. utmål.		

Stockholm i mars 1908.

Aktiebolaget Svappavaara Malmfält.
Gustaf Thisell.

*Bil. E. till § 2 i kontraktet med aktiebolaget
Svappavaara malmfält.*

Till Herr Wilhelm Frey Thisell i Stockholm försäljer undertecknad härmed åbo- och besittningsrätten till Tre Trettiotvåendelar ($\frac{3}{32}$) mantal af kronohemmanet N:o 17 om $\frac{1}{8}$ mantal i Svappavaara inom Jukkasjärvi socken af Norrbottens län emot följande villkor:

1:o. Köpesumman är bestämd till Tretusen femhundra (3,500) kronor, hvaraf femhundra (500) kronor äro denna dag erlagda och härmed kvitteras.

2:o. Ettusen (1,000) kronor erlägges den 12 Oktober innevarande år.

3:o. Ettusen (1,000) kronor, betalas den 12 April 1901.

4:o. Femhundra (500) kronor, erlägges den 12 Juli 1901.

5:o. Återstoden Femhundra (500) kronor, betalas den 12 Oktober sistnämnda år.

6:o. I årligt underhåll till min fader Pehr Henriksson Huru, skall köparen betala Etthundra (100) kronor, ett år efter detta köps underskrifvande, samt sedermera under faderns lifstid, samma summa under ofvannstående data hvarje år.

7:o. Under en tid af två år förbehåller jag mig rätt att bo och nyttja de å hemmanet uppförda husen, hvilka jag förbinder mig att under denna tid väl underhålla och vårda, allt detta räknadt från kontraktets data.

8:o. Köparen får på egen bekostnad söka inrymning uti den försålda egendomen, hvartill nödiga åtkomsthandlingar jag förbinder mig att vid anfordran utlämna till köparen.

Häraf tvenne exemplar upprättade hvaraf vi tagit ett hvardera.

Svappavaara den 12 Juli 1900.

Joh. Hend. Persson Huru.

(Bom.)

Vittna:

F. A. Falck.

Amanda Silfwerbrand.

Rätt afskrifvet intyga:

Rud. Silfwerbrand.

R. Erikson.

Rätt afskrifvet af afskrift intyga:

G. W. Ullmark.

Rud. Silfwerbrand.

---

*Bil. F. till § 2 i kontraktet med aktiebolaget
Scappavaara malmfält.*

Till Disponenten och Riddaren Gustaf Thisell i Luleå upplåter och afstår samt försäljer jag undertecknad mitt innehafvande Kronohemman Svappavaara N:o 27 om $\frac{1}{64}$ dels mantal emot en öfverenskommen köpesumma stor Femtusenfemhundra (5,500) kronor och mot här nedanskrifna villkor och bestämmelser:

Egendomen, som består af hus och åker, äng, skog och odlingsmark jämte andel uti redan inmutade grufvor, får, utan undantag, af köparen genast tillträdas med den rätt hemmanet af ålder haft, har och framdeles lagligen tillvinnas kan, såväl uti inmutade grufvor, som ock uti allt annat af hvad slag och beskaffenhet det vara må, och berättigas köparen att uti allt hvad den försålda hemmansdelen rör, genast föra talan och för densamma sin rösträtt utöfva.

Köpeskillingen erlägges på följande villkor.

Trehundra (300) kronor betalas nu vid köpets underskrifvande, hvilka såsom gulden härmed kvitteras.

Tretusen (3,000) kronor inom utgången af år 1898 samt återstoden Tvåtusent tvåhundra (2,200) kronor innan den 31 Maj 1899 därefter 5 % ränta.

Jag säljare förbehåller mig rättighet få, med min hustru under vår lifstid kvarbo på hemmanet i de hus vi nu innehafva samt, att efter köparens särskilda bestämmelser tillsviðare få använda och bruka alla till hemmanet hörande ängar, åkrar samt betesskogar emot årlig afgäld till köparen motsvarande årets utlagor för detsamma.

Köparen eger, att utan mitt vidare hörande, rätt att söka inrymning på detta köp. Och afhänder jag mig alltså till köparen denna

egendom, och får han öfver densamma råda, som öfver all annan välfången egendom.

Häraf tvenne exemplar växlade.

Svappavaara den 13 April 1898.

Erik Johansson Stålnacke.

(Bom.) Säljare.

Hustru *Wendela Eliasdotter Stålnacke.*

(Bom.)

Bevittna:

F. A. Falck.

Rud. Silfwerbrand.

Med förestående köpeafhandling förklarar jag mig nöjd och förbin-
der mig till dess uppfyllande.

Ort och dag som ofvan.

Gustaf Thisell,

gen. *Nils Andrén.*

På en gång närvarande vittnen.

F. A. Falck.

Rud. Silfwerbrand.

Rätt afskrifvet af afskrift intyga:

G. W. Ullmark.

Rud. Silfwerbrand.

Bil. B. till statsrådsprotokollet.

Under förutsättning, att det denna dag upprättade köpeafstal, hvarigenom Aktiebolaget Svappavaara Malmfält till Svenska Staten försålt bland annat samtliga bolaget tillhöriga grufvor och grufveandeler jämte utmål, samt inmutade fyndigheter inom Svappavaara, Levieniemi och Tansari Malmfält i Jukkasjärvi socken samt Salmivaara malmfält i Gellivare socken, varder å statens sida slutligen godkändt, träffas emellan Svenska Staten, å ena, samt Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund, å andra sidan, följande öfverenskommelse:

§ 1.

Utöfver den kvantitet järnmalm, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag enligt 1907 års kontrakt emellan staten samt Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund äger att under 25-årsperioden 1908—1932 bryta och tillgodogöra sig inom Kiirunavaara Malmfält, skall bolaget mot den i §§ 4 och 5 här nedan stadgade ersättning till staten under tiden 1915—1932 äga bryta och tillgodogöra sig inom samma malmfält ytterligare nio (9) millioner ton, dock med rätt för bolaget att, om det sådant önskar, inom Gellivare malmfält bryta och tillgodogöra sig intill 2,500,000 ton af sistberörda malmkvantitet, oberäknadt varpmalm, hvarom förmäles i § 7 af 1907 års kontrakt.

§ 2.

Staten förbinder sig att intill år 1933, eller, om Staten då icke be-
gagnat den lösningsrätt till aktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, som enligt § 9 mom. 1:o i 1907 års kontrakt är Staten tillförsäkrad, intill år 1938 icke inom Svappavaara, Levieniemi, Tansari eller Salmivaara malmfält bryta eller låta bryta järnmalm annat än för järn- eller ståltillverkning inom Sverige.

§ 3.

Staten tillförsäkrar Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag att under perioden 1915—1932 frakta å järnvägen Svartön-Riksgränsen utöfver de malmkvantiteter, som angifvas i § 8 mom. 1:o och 2:o af 1907 års kontrakt, ytterligare den malm, tillsammans nio millioner ton, som bolaget genom detta kontrakt erhåller rätt att bryta inom Kiirunavaara och Gellivare Malmfält, mot den i ofvannämnda § 8 mom. 1:o och 2:o för hvarje fall bestämda frakt och under öfriga däri stadgade fraktningsvillkor. Denna kvantitet skall sålunda fördelas, att bolaget under hvar och ett af åren 1915—1917 äger frakta etthundrafemtiotusen (150,000) ton, under hvar och ett af åren 1918—1920 fyrahundrafemtiotusen (450,000) ton samt under hvar och ett af åren 1921—1932 sexhundratusen (600,000) ton; dock att den i 1907 års kontrakt angifna högsta fraktkvantiteten för år i olika riktningar icke må i följd af nyssberörda bestämmelse ökas till mera än 3,750,000 ton från Kiruna till Riksgränsen, 1,400,000 ton från Kiruna till Svartön eller 1,000,000 ton Gellivarealm från Gellivare (Malmberget) till Svartön.

§ 4.

Såsom vederlag för de bolaget genom detta kontrakt tillerkända rättigheter och förmåner erlägger bolaget till staten dels ett kontant belopp af 3,500,000 kronor, hvilket betalas den 1 juli 1908, dock med rätt för bolaget att uppskjuta betalningen intill den 1 september 1908 mot erläggande af fyra procent årlig ränta å hvad som ej betalas den 1 juli från sistnämnda dag till betalningsdagen, dels ock en royalty, enligt nedan gifna bestämmelser.

§ 5.

För hälften af den kvantitet järnmalm, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag genom bestämmelserna i § 1 här ofvan erhåller rätt att bryta, eller alltså för fyra och en half ($4\frac{1}{2}$) millioner ton skall bolaget till staten erlägga en royalty af tre (3) kr. per ton, dock att å denna royalty skall afräknas den afgift, som staten såsom ägare af bolagets preferensaktier på grund af bolagsordningens bestämmelser äger bekomma i utdelning för ifrågavarande fyra och en half millioner ton.

Royaltyn skall erläggas sålunda, att Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag utöfver nyssberörda afgift betalar omedelbart efter ordinarie bolagsstämma hvar af åren 1916, 1917 och 1918 royalty för 75,000 ton med 2 kr. per ton för Kiirunavaaramalm och 2 kr. 50 öre per ton för Gelli-

varemalm, hvart af åren 1919, 1920 oeh 1921 royalty för 225,000 ton efter samma grund, hvart af åren 1922—1928 royalty för 300,000 ton likaledes efter samma grund samt hvart af åren 1929—1933 royalty för 300,000 ton med 1 kr. 50 öre per ton för Kiirunavaramalm och 2 kr. 25 öre per ton för Gellivarealm.

§ 6.

Har Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag icke medhunnit att till utgången af år 1932 bryta och utfrakta de malmkvantiteter, som bolaget, dels enligt 1907 års kontrakt, dels enligt detta kontrakt, äger tillgodogöra sig från Kiirunavaara och Gellivare Malmfält, tillhopa etthundratvå millioner sjuhundrafemtiotusen (102,750,000) ton, skall den ersättningsskyldighet, som enligt § 9 mom. 2:o af 1907 års kontrakt för visst fall åligger staten, omfatta hvad som brister i 102,750,000 ton dock högst sju (7) millioner ton. Begagnar ej staten sin lösningsrätt vid 1932 års utgång och har bolaget till den tiden ej medhunnit att bryta och utfrakta 102,750,000 ton, skall bolaget äga utfrakta hvad som brister under femårsperioden 1933—1937, dock ej mera än högst 2,000,000 ton utöfver hvad bolaget enligt 1907 års kontrakt äger frakta under samma femårsperiod; skolande härvid bestämmelserna i § 10 i 1907 års kontrakt i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

§ 7.

1:o. Den i § 9 mom. 1:o af 1907 års kontrakt föreskrifna uppskattning af den medelvinst, Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag under åren 1920—1929 haft å malmförsäljningen, skall jämväl omfatta hvad bolaget på grund af nu förevarande aftal brutit och tillgodogjort sig under sagda period, därvid jämväl den enligt andra stycket af § 5 här ofvan för samma malm erlagda särskilda royalty skall inräknas i vinsten; dock att härigenom ändring icke sker, med afseende å de i anförda § 9 mom. 1:o af 1907 års kontrakt bestända maximikvantiteter malm — 30,000,000 ton från malmfältet i Kiirunavaara och 7,500,000 ton från Gellivare malmfält — som vid inlösen få tagas i beräkning.

2:o. Bestämmelserna i detta kontrakt skola ej heller göra ändring i hvad i § 9 mom. 1:o af 1907 års kontrakt är stadgadt därom, att om de malmtillgångar, som vid 1932 års utgång finnas kvar inom Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags utmål, af nämnden uppskattas till mindre belopp än 150 millioner i Kiirunavaara eller 37¹/₂ millioner i Gellivare

Malmfält, från lösesumman för de aktier, staten äger lösa, skall afdragas, hvad som svarar mot bristen i nyssnämnda kvantiteters sammanlagda belopp.

§ 8.

Hvad i §§ 13, 15, 16, 18, 24 och 29 af 1907 års kontrakt är stadgadt skall i tillämpliga delar gälla äfven beträffande den malmkvantitet, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag genom detta kontrakt erhåller rätt att bryta.

§ 9.

Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund ikläder sig ansvarighet såsom för egen skuld för alla de förbindelser, som Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag genom detta kontrakt åtagit sig.

Förestående aftal antages härmed under förutsättning af vederbörande bolagsstämmors godkännande inom nästkommande Juni månads utgång men upphör att vara för bolagen bindande, därest det icke af staten inom samma tid godkännes.

Stockholm den 9 april 1908.

Trafikaktiebolaget Grängesberg—
Oxelösund.

Volbrath Tham.

C. H. Byström.

Luossavaara—Kiirunavaara
aktiebolag.

Volbrath Tham.

Bevittnas:

Herman Duse.

Bil. C. till statsrådsprotokollet.

Svappavaara och Leveäniemi m. fl. järnmalmsfält i Norrbottens län

af

Walfr. Petersson.

Svappavaara malmfält.

Svappavaara malmberg, beläget å $67^{\circ} 38\frac{1}{2}'$ n. br. och $2^{\circ} 51'$ o. long. från Stockholm, på cirka 350 m. höjd öfver hafvet, 40 km. OSO. om Kiruna och 65 km. NNO. om Gellivare malmberg, är känt sedan midten af 17:e århundradet och sålunda det tidigast kända af malmbergen inom Jukkasjärvi malmtrakt. Under 17:e och 18:e århundradena var här en tidtals mycket liflig grufdrift, hvarvid bröts nästan uteslutande kopparmalm, under det att järnmalmen var föremål för ringa eller ingen uppmärksamhet. Efter koppargrufvornas nedläggande hafva endast försvars- och undersökningsarbeten utförts vid fältet, och är det hufvudsakligen under det senaste tiotalet år som sådana utförts i större omfattning.

Malmfältet har i senare tid varit föremål för undersökningar för svenska statens räkning vid trenne olika tillfällen, nämligen 1875 af O. Gumælius och C. A. Dellwik m. fl., 1890 af Hj. Lundbohm och författaren samt 1899 af författaren. Resultaten af dessa undersökningar äro offentliggjorda i »Underdånig berättelse om en på nådig befallning år 1875 företagen undersökning af malmfyndigheter inom Gellivare och Jukkasjärvi socknar af Norrbottens län» (Sveriges Geologiska Undersökning 1877), »Underdåniga berättelser öfver apatitundersökningar i Norrbotten» (Stockholm 1892) och »Underdånig berättelse om en undersökning af mindre kända malmfyndigheter inom Jukkasjärvi malmtrakt»¹ (Stockholm 1899). I sistnämnda publikation är meddelad en af kartor och fotografier illustrerad utförlig beskrifning öfver Svappavaara malmfält, grundad på de dittills utförda undersökningarna. Öfver de sedan denna tid utförda arbetena hafva otryckta berättelser afgifvits af grufingenjören C. I. Asplund (1904) Geh. Bergrat G. Köhler (1899 och 1905) och grufingenjören Hj. Nord-

¹ I det följande citerad under benämningen »Jukkasjärvi Malmtrakt».

qvist (1906). Nedanstående framställning grundar sig på samtliga dessa utredningar.

Svappavaara malmberg höjer sig till cirka 100 m. öfver omgifvande slättland och stupar brant mot norr; mot söder öfvergår berget så småningom till en bred ås, benämnd Danelivaara, med längdsträckning i norr—söder.

Malmfyndigheten sträcker sig i nord-sydlig riktning från Danelivaara öfver malmberget, hvars högsta topp och norra branta sluttning utgöres af malm, och fortsätter vidare ett hundratal meter norrut under därvarande myrmark. I Danelivaara täckes malmen af jordaflagringar, å själfva Svappavaaraberget är den däremot till största delen icke täckt af jord. Å malmberget samt i södra delen af Danelivaara, där jordbetäckningens mäktighet i allmänhet icke öfverstiger 1 m. och där talrika jordrymningar blifvit utförda, hafva malmgränserna kunnat bestämmas med stor noggrannhet; på Danelivaaras norra del och norr om malmberget, där jordbetäckningen är ganska mäktig, har det däremot ej varit möjligt att fullt exakt angifva gränserna för fyndigheten. Af olika personer vid skilda tillfällen gjorda uppskattningar af malmarean vid malmens utgående i dagen hafva emellertid gifvit nära öfverensstämmande resultat. Sålunda beräknades totala malmarean:

af d. v. grufvingeniören Björn Kjellberg 1899	till 50,000 m ² ,
» författaren 1899	» 50,000 m ² ,
» grufvingeniören C. I. Asplund 1904	» 52,800 m ² ,
» Geheime Bergrat G. Köhler 1905	» 50,000 m ² ,
» grufvingeniören Hj. Nordqvist 1906	» 48,800 m ² .

Man torde sålunda med full tillförsikt kunna angifva *malmarean* vid Svappavaara till omkring 50,000 m².

Malmfyndigheten vid Svappavaara utgöres af ett antal större och mindre, efter hvarandra stjärt om stjärt liggande linser af dels svartmalm och dels blodstensmalm, omgifna af en tydligt skiffrig, kvartsfattig granulit («syenitgranulit»),¹ hvars skiffriighet öfverensstämmer till strykning och stupning med malmgränserna, alltså med generella strykningen norr—söder och stupningen cirka 70°—75° mot öster. Såväl granulit som malm innehåller särskildt i fältets norra del gångartade partier af skapolitbiotitsten af en till flera meters mäktighet. I malmen förekomma stundom smärre inlagringar af granulit och vid sidan af hufvudmalmen uppträda här och där enstaka smärre malmlinser i granuliten. De geologiska

¹ Se Jukkasjärvi Malmtrakt sid. 19 o. 52.

förhållandena visa uti detta hänseende åtskillig analogi med dem vid vissa af mellersta Sveriges i kvartsrika granuliter inlagrade malmfyndigheter.

Af de olika malmlinserna utgöres den nordligaste af svartmalm i sin norra och blodstensmalm i sin södra del; svartmalm och blodsten öfvergå i hvarandra i strykningsriktningen. Denna malmlins har en längd af 770 m. och en bredd af 25—60 m. Den efterföljes mot söder af en lins af uteslutande blodstensmalm med en längd af c:a 320 m. och en maximibredd af 45 m., afsmalnande åt bägge ändar. Några få meter öster om södra spetsen af denna malmlins är en annan lins af blodstensmalm med en längd af 125 m. och en medelbredd af c:a 15 m. 10 m. öster om dennas södra ända träffas ytterligare en blodstenslins af 60 m. längd och c:a 20 m. medelbredd och slutligen, skild från den sistnämnda genom ett endast 2 m. mäktigt lager, den sydligaste malmlinsen, afven denna bestående af blodstensmalm, c:a 130 m. lång och med 20 m. medelbredd.

Svappavaara malmfyndighet har sålunda en längd af c:a 1.3 km. och en medelbredd af omkring 40 m. Fyndigheten har, såsom ofvan anförts, nord—sydlig strykning och en sidostupning af c:a 70°—75° mot öster.

Rörande malmens utsträckning mot djupet och mäktighet på djupare nivåer hafva ringa upplysningar erhållits genom de här utförda fåtaliga diamantborrningarna. Enligt Hj. Nordqvist är genom diamantborrning utrönt att malm finnes på resp. 62.6, 150.7 och 168.24 m. djup under malmbergets högsta topp, men hittills gjorda undersökningar hafva icke gifvit tillräckliga hållpunkter för att afgöra huruvida malmens mäktighet på djupare nivåer är oförändrad eller icke. Af de bägge borrhål, som i detta hänseende gifva någon afsevärd upplysning, har det ena, ansatt lodrätt i malmen, nedgått i denna c:a 53 m., då »gråberg» träffades; huruvida detta, såsom ingenjör Asplund anser, är en inlagring i malmen eller är fyndighetens liggande torde tills vidare få lämnas oafgjordt; i senare fallet skulle det kunna innebära ett malmens afsmalnande mot djupet. Det andra af ifrågavarande borrhål däremot har ansatts i malmfyndighetens hängande och med 50° lutning drifvits igenom det här 75° stupande och i dagen 56 m. breda malmlagret, hvars liggande träffades vid 70 m. borrhållslängd eller 50 m. under bergytan; här visar således malmen till 50 m. djup icke någon afsmalning. I blodstensmalmen har ingen undersökning värd att nämna utförts rörande malmens djupgående. Ehuru sålunda dessa undersökningar äro mycket bristfälliga, torde man dock vara berättigad att antaga ett stort djupgående hos fyndigheten på grund af de betydande dimensionerna af malmens utgående i dagen, och då de geologiska förhållandena icke gifva någon anledning att uppfatta fyndigheten såsom bunden endast vid dagytan. Då emellertid, som sagdt, en på direkta undersökningar grundad kunskap om fyndighetens

utsträckning mot djupet saknas, har man vid hittills utförda beräkningar endast tagit hänsyn till den kvantitet, som beräknas befinna sig ofvan den projekterade järnvägens nivå eller 88 m. under toppen af malnberget, under antagande att malmen till denna nivå har samma utsträckning som i dagen.

Beträffande malmtillgångarna i Svappavaara malmfält ofvan nämnda nivå förtjäna följande kalkyler att anföras:

af författaren 1899	c:a 13,000,000 ton
» grufvingeniören C. I. Asplund 1904	» 16,000,000 »
» Geh. Bergrat G. Köhler 1905	» 19,800,000 »
» grufvingeniören Nordqvist 1906	» 15,500,000 »

Af dessa kalkyler äro hrr Asplunds och Nordqvists grundade på mycket detaljerade mätningar och beräkningar.

Det torde sålunda kunna anses berättigadt att antaga en *malmtillgång* i Svappavaara af *cirka 15,000,000 ton ofvan den projekterade järnvägens nivå*. Att betydande malmkvantiteter finnas äfven under denna nivå är i högsta grad sannolikt.

Hvad angår Svappavaara-malmens beskaffenhet, så har redan anförts att densamma i fältets norra del utgöres af svartmalm och i dess södra del af blodstensmalm.

Rörande malmens kemiska och mineralogiska beskaffenhet utfördes åren 1897—1899 ganska omfattande utredningar, för hvilka redogöres i »Jukkasjärvi Malmtrakt», sid. 44—52. Ur denna redogörelse må anföras följande:

Svartmalmen är dels finkornig, dels nästan tät och består så godt som uteslutande af magnetit, kalkspat och apatit, de bägge senare mineralen än likformigt blandade med hvarandra än bildande oregelbundna körtlar och sprickfyllnader. Kalkspatshalten visade sig i 9 från olika delar af fyndigheten tagna generalprof uppgå till 1.91—20.66 % eller i medeltal 10 % och apatithalten till 3.41—17.28 % eller i medeltal 9.2 %. Nämnda prof, hvilka tagits af förf. dels 1890 och dels 1899 ur nysprängd, ovittrad, oskrädd malm, höllo 43.20—65.85 % järn (medeltal 57.2 %) och 0.608—3.188 % fosfor (medeltal 1.65 %), 0.027—0.081 % svafvel, 1.07—11.57 % kalk (medeltal 5.6 %) och i 4 undersökta prof 0.15—0.40 % titansyra (medeltal 0.29 %). År 1897 togos af d. v. grufvingeniören Bj. Kjellberg generalprof af skrädd malm från två olika skärpningar, hvilka vid analys gäfvo resp. 65.13 % järn, 1.140 % fosfor och 0.044 % svafvel och 64.18 % järn, 0.670 % fosfor och 0.060 % svafvel och vid en år 1898 af

samme person utförd försöksskrädning från olika delar af *hela* svartmalmsförekomsten erhöles en malm som höll 61.44 % järn och 0.95 % fosfor.

Blodstensmalmen vid Svappavaara är finkornig, till texturen ej så tät som svartmalmen, och innehåller liksom denna kalkspat och apatit fint insprängda eller i mer eller mindre oregelbundna partier, hvarjämte den stundom innehåller granat. Lokalt, inom ett mindre område, är blodstenen mullformig (»järnsand») i det att apatiten och kalkspaten urlakats, hvarigenom fosforhalten i denna malmmull nedgått till 0.03—0.07 och järnhalten stigit till 65.16—69.42. Kalkspatshalten i 10 prof af oskrädd, fast blodstensmalm, som togos af förf. år 1899, växlade emellan 2.25 och 11.76 % (i medeltal 4.9 %) och apatithalten emellan 0.81 och 16.68 % (i medeltal 6.1 %). Samma prof höllo en järnhalt, växlande emellan 48.12 och 64.26 % (medeltal 59.4 %), en fosforhalt, växlande emellan 3.088 och 0.357 % (medeltal 1.14 %) och en kalkhalt af 0.63—6.59 % (medeltal 2.7 %); svafvelhalten uppgick i två undersökta prof till resp. 0.05 och 0.06 % och titansyrehalten i samma prof till 0.13 och 0.09 % samt i ett tredje prof till 0.45 %. Vid en af Bj. Kjellberg år 1898 utförd försöksskrädning erhöles från 10 olika skärpningar skrädd malm hållande 58.80—67.92 % järn (medeltal 61.67 %) samt 0.28—1.26 % fosfor (medeltal 0.86 %).

Af grufingeniören C. I. Asplund utfördes år 1904 skrädningsförsök dels af den i malMBERGETS norra sluttning anstående svartmalmen och dels af blodstenen omedelbart söder om malMBERGETS topp. På förstnämnda ställe erhöles 48 % »prima» malm med en genomsnittshalt af 64.18 % järn, 0.98 % fosfor, 3.3 % kalk och 1.4 % kiselsyra samt 50 % »sekunda» malm med en genomsnittshalt af 59.74 % järn, 0.84 % fosfor, 5.2 % kalk och 1.1 % kiselsyra. Af blodstensmalmen i hufvudlagret erhöles 66.1 % »prima» malm med i genomsnitt 58.65 % järn, 0.31 % fosfor, 2.6 % kalk och 11.9 % kiselsyra samt 31.6 % »sekunda» malm med i genomsnitt 47.3 % järn, 0.45 % fosfor, 4.6 % kalk och 25.1 % kiselsyra. Af den mera svartmalmsblandade sidomalmen erhöles 53 % »prima» malm med 62.03 % järn, 0.79 % fosfor, 5.2 % kalk och 1.08 % kiselsyra och 41 % »sekunda» malm med 57 % järn, 1.14 % fosfor, 7.5 % kalk och 0.9 % kiselsyra.

Geh. Bergrat G. Köhler beräknade år 1899 genomsnittshalten hos Svappavaaramalmen till 62.3 % järn och 0.8 % fosfor, hvilka tal han i ett senare utlåtande år 1905 på grund af senare undersökningar ändrade till 62.65 % järn och 0.65 % fosfor. Slutligen har grufingeniören Hj. Nordqvist vid sina undersökningar funnit att i blodstensfyndigheterna järnhalterna växla emellan 54.90 och 64.80 % och fosforhalterna emellan 0.27 och 1.20 % och detta så att järnhalten tilltager och fosforhalten aftager i riktning från söder mot norr till ofvan omtalta järnsandsparti, hvilket är beläget omedelbart nedom södra sluttningen af malMBERGET, hvarpå

fosforhalten åter synes tilltaga och järnhalten sjunka. Medelhalten för hela blodstensområdet beräknar Nordqvist till 61.55 % järn och 0.48 % fosfor, för hela svartmalmsområdet till 60.61 % järn och 0.92 % fosfor samt för fältet i dess helhet till 61.22 % järn och 0.64 % fosfor, siffror, hvilka visa nära öfverensstämmelse med de af Köhler år 1905 angifna.

Af det anförda framgår att man inom Svappavaara malmfält kan beräkna, att vid brytning i stort af nu blottade malmpartier erhålla en malm, hållande 61—62 % järn och 0.60 à 0.70 % fosfor samt med en kalkhalt uppgående till i genomsnitt c:a 3 %.

Någon utredning rörande malmens beskaffenhet mot djupet föreligger icke; anledning att antaga att malmens karaktär i stort förändras inom ofvan i beräkningen antagna djup synes emellertid icke förefinnas.

Förutom ofvan anförda malmtillgång finnas väster om hufvudmalmen flera smärre fyndigheter af såväl svartmalm som blodsten, till hvilka icke hänsyn tagits i ofvanstående framställning.

De gamla koppargrufvorna vid Svappavaara äro samtliga belägna i järnmalmens sidosten på själfva malmberget. Kopparmalmen, som utgöres af kopparkis och något brokig kopparmalm, förekommer endast i skapolitförande granulit. Rörande kopparmalmstillgångarna hafva under det senaste århundradet icke några undersökningar blifvit utförda, och är det omöjligt att rörande utsikten för en lönande kopparmalmsbrytning vid Svappavaara f. n. göra något som helst uttalande.

Svappavaara malmfält är belagdt med 27 utmål, af hvilka 6 äldre täckas af de senast lagda. Hufvudmalmen är helt och hållet belägen på kronomark, de sistnämnda sidomalmen delvis på Svappavaara bys ägor.

Leveäniemi malmfält.

Detta år 1897 upptäckta malmfält, hvilket är beläget i Mattsmyran, c:a 2 km. SSO om Svappavaara malmberg, blef under 1898 och 1899 undersökt dels genom upprättande af en magnetisk orienteringskarta och dels genom diamantborrning; en redogörelse för resultatet af dessa undersökningar är lämnad af förf. i Jukkasjärvi Malmtrakt sid. 56—63.

Fastställandet af malmtillgångarna vid Leveäniemi malmfält möter synnerligen stora svårigheter. Dessa härröra till väsentlig del däraf att berggrunden inom hela fältet är dold af lösa jordafslagningar af 3—14 m. mäktighet, hvilka delvis bestå af torfdy och lera, hvartill kommer att en stor del af fältet är myrländt. Af denna orsak är utförande af jordrynnings- och sprängningsarbeten förenadt med stora svårigheter, och undersökningen af fältet har på grund häraf hufvudsakligen måst ske genom vertikala borrhål, hvarvid upplysning om berggrundens beskaffenhet erhållits genom diamantborrkärnorna. Men därjämte har bedömandet af malmtillgångarna i mycket hög grad försvårats därigenom att jänte samlad malm mer eller mindre magnetitrika bergarter, som äfven innehålla smärre malmpartier, förekomma i stor utsträckning inom malmfältet, hvilka bergarter äfven utöfva inverkan på de magnetiska mätningsinstrumenten. De under 1899 och sedermera år 1904 utförda undersökningarna vid Leveäniemi hade på grund af dessa omständigheter visat sig vara otillräckliga för bildandet af ett bestämdt omdöme om malmtillgångarna, och anordnades därför år 1907 en mera omfattande undersökning, hvars ledning anförtroddes åt förf. Vid denna undersökning utfördes detaljerade magnetiska mätningar och omfattande diamantborrningar (till en sammanlagd borrhålslängd af 1,232 m. i 38 st. borrhål), samt kemiska och mineralogiska undersökningar af öfver ett 80-tal prof af malm från borrhämnor och genom jordrymning blottade malmpartier. Genom att sammanställa de därvid vunna resultaten med resultaten af tidigare utförda diamantborrningar, sådana dessa återfinnas i de hos Svenska Diamantbergborrningsaktiebolaget i Stockholm förvarade borrningsrapporterna (totalantalet å Leveäniemi t. o. m. år 1907 utförda diamantborrhål är 73 med en sammanlagd borrhålslängd af något mer än 1,700 m.) har det nu blifvit möjligt att erhålla en uppfattning om malmtillgångarnas ungefärliga storlek och om malmens beskaffenhet vid malmfältet.

Det malmförande området vid Leveäniemi har en utsträckning af cirka 1,200 m. längd i norr—söder och 700—300 m. bredd. Enligt de magnetiska kartorna är malmens hufvudmassa belägen inom fältets södra del, under det att malmen inom den norra delen förekommer mera spridd i smärre partier.

Af diamantborrningarnas resultat, kombinerade med de magnetiska horisontal- och vertikalintensitetskartornas anvisningar, framgår att samlad malm uppträder i fältets södra del som ett antal större och mindre partier af långsträckt form, delvis liggande stjärt om stjärt och ordnade till ett malmstreck, hvilket bildar en mot söder konvex båge af cirka 1,000 m. längd. Inom detta malmstreck hafva de särskilda malmpartierna en

längd växlande emellan några tiotal och 300 m. och en bredd från några få meter upp till 40 à 50 m. I fältets norra del förekomma flera smärre, spridda malmpartier, samt i dess västra del ett långsträckt i norr—söder strykande parti af cirka 300 m. längd och cirka 20 m. bredd.

I dessa malmpartier förekomma här och där smärre inlagringar af granulit, än med än utan magnetitinsprängningar, och de omgifvas ofta af mer eller mindre magnetitrik granulit, i hvilken ej sällan förekomma skikt af malm med en mäktighet, växlande från 0.1 till ett par meter och däröfver. Denna malmhaltiga granulit har inom vissa delar af fältet stor utbredning och är på många ställen så rik på magnetit att den under vissa omständigheter med fördel bör kunna tillgodogöras i samband med magnetisk anrikning.

Malmfyndighetens sidosten utgöres af en skiffrig, stundom skiktad, kvartsfattig granulit — syenitgranulit — af samma slag som i Svappa-vaara malmberg, och öfverensstämman dennas skiffrighet och skiktning sinsemellan och med kontakterna mot malmen.

Arean af genom hittills utförda undersökningar till sin beskaffenhet och utsträckning någorlunda känd malm inom Leveäniemi har förf. uppskattat till cirka 32,000 m.², af hvilka 27,000 m.² tillhöra det ofvan omnämnda sydligare malmstrecket. Därtill kommer en icke ringa kvantitet malm, hvars befintlighet konstaterats genom diamantborrningarna, men hvilken antingen hittills blifvit så ofullständigt undersökt rörande sin utsträckning att en uppskattning därpå f. u. ej kan ske, eller ock förekommer i jämförelsevis smala lager tillsammans med magnetitrik granulit och hvars tillgodogörande torde komma att ske endast i samband med magnetisk anrikning af denna.

Hvad beträffar fyndighetens utsträckning mot djupet, så är sidostupningen inom fältets västra del tämligen brant, cirka 60°—70° mot öster, i fältets sydligaste del nordlig, ganska flackt, 35°—40° närmast bergytan, men brantare, 55°—60° och däröfver, på djupare nivåer; i fältets östra del är sidostupningen västlig och ganska brant, 60°—75°.

De inom fältet utförda diamantborrhålen hafva en längd växlande emellan 1.94 och 166.4 m. På grund därpå att sidostupningen hos fyndigheten gör en vinkel af 35°—75° mot horisonten under det att alla borrhålen utom ett till följd af jordbetäckningens stora mäktighet måst drifvas i vertikal riktning, hafva borrhålen i sned riktning öfvertvärat malmlagren, och de flesta borrhål hafva därför gått i såväl malm som granulit. Den längd malmen intager i borrhålet är sålunda icke på något ställe lika med malmens vare sig mäktighet eller djupgående.

En föreställning om arten och beskaffenheten af de genom borrningarna undersökta malmpartierna lämnar följande sammanställning af

en del borrhål, nämligen de, som inom det ofvan anförda, sydligare malmstrecket träffat samlad malm.

Utmål nr.	Borrhålsbeteckning	Djup under bergytan m.	Bergartens beskaffenhet	Längd i borrhålet. m.	Anmärkingar
7	XIV	0— 6.1	Svartmalm	6.1 +	
	h	0—15.2	D:o	15.2	
		—27.1	Granulit, delvis malmhaltig	11.9 +	Sidostupning 61°.
1	XI	0— 4.4	Malmblandadt skarn	4.4	
		—17.85	Svartmalm	13.45	
		—30.54	Granulit	12.69 +	
1	c	0— 4.3	Granulit	4.3	
		—40.4	Svartmalm med 2 granulitpartier af resp. 0.5 och 1.9 m. tjocklek	36.1	
		—44.8	Granulit, till 44.0 malmblandad	4.4 +	Sidostupning 61°.
1	o	0—24.0	Svartmalm, med ett 2 m. granulitparti	24.0	
		—30.95	Granulit med ett 2.4 m. malmparti och 3—5 cm. tjocka malmränder	6.95 +	
2	U	0—19.0	Svartmalm	19.0	
		—43.45	Granulit med malmkörtlar	24.45 +	Sidostupning 33°—44°.
2	W	0— 7.1	Svartmalm	7.1 +	
	G	0—22.6	Svartmalm med ett 3.4 m. granulitparti, delvis malmblandadt	22.6	Sidostupning 43°.
		—38.5	Granulit, ej malmblandad, med 2 st. malmpartier af resp. 0.2 och 0.8 m. tjocklek	15.9	
		—73.0	Svartmalm med ett 0.3 m. parti af malmhaltig granulit	37.7	
		—79.4	Granulit, delvis hornblende- o. magnetithaltig	6.4	
		—83.4	Svartmalm	4.0	
		—87.9	Granulit, malmhaltig	4.5 +	
1	K	0—13.75	Svartmalm	13.75 +	
2	III a	0—19.5	Svartmalm	19.5 +	
	III b	0—69.8	Svartmalm	69.8 +	
	N	0— 2.5	Svartmalm	2.5	
		— 9.0	Granulit	6.5	
		—44.2	Svartmalm	35.2	
		—60.7	Granulit, rik på malmpartier af växlande maktighet	15.1 +	Sidostupning 60°.
2	I	0—28.0	Svartmalm	28.0	

Utmål n:r.	Borr- håls- beteck- ning.	Djup under bergytan. m.	Bergartens beskaffenhet.	Längd i borrhå- let. m.	Anmärkingar.
		— 31.5	Amfibolit, magnetitrik	3.5	
		— 86.1	Svartmalm med ett 0.3 m. granulitparti . .	54.6	
		— 95.3	Granulit med ett 2.0 m. malmparti	9.2	Sidostupning 55°.
		—154.0	Svartmalm med ett 0.6 m. granulitparti . .	58.7	
		—166.4	Granulit, malmhaltig med ett 2.2 m. och ett 0.3 m. malmparti	12.4+	
2	H	0— 2.5	Granulit	2.5	
		— 14.7	Svartmalm	12.2+	
2	m	0— 8.5	Granulit	8.5	
		— 16.2	Svartmalm	7.7+	
2	R	0— 15.6	Granulit	15.6	Sidostupning 35°.
		— 63.4	Svartmalm med ett 2 m. granulitparti	47.8+	Sidostupning vid 61 m. djup 45°.
2	H	0— 3.15	Svartmalm med ett 0.45 m. granulitparti . .	3.15+	
2	T	0— 5.1	Svartmalm	5.1	
		— 23.9	Granulit, malmhaltig med 0.1—0.5 m. malm- partier	12.8+	Sidostupning 50°.
2	X	0— 2.0	Svartmalm	2.0	
		— 5.6	Granulit, malmblandad	3.6	
		— 18.6	Svartmalm med ett 1.8 m. granulitparti . .	13.0+	
3	Z	0— 4.7	Granulit	4.7	Sidostupning 60°.
		— 10.7	Svartmalm med en 0.2 m. granulitparti . . .	6.0	
		— 13.7	Granulit, malmblandad	3.0	
		— 21.0	Svartmalm, rel. fattig, med 0.6 m. granulit- parti	7.3	
		—125.8	Svartmalm	104.8+	
3	I	0—103.0	Svartmalm	103.0+	
4	XXVI	0— 3.0	Svartmalm	3.0+	
	Y	0— 15.6	Svartmalm	15.6	
		— 20.65	D:o rel. fattig	5.05+	
33	IIT	0— 21.0	Svartmalm	21.0	
		— 45.4	Granulit, malmblandad	23.4+	
33	I	0— 1.94	Svartmalm	1.94+	
33	Ä	0— 35.0	Svartmalm med ett skarnparti om 3.1 m. och 3 granulitpartier af resp. 0.2, 0.7 och 0.3 m. tjocklek	33.06	
		— 37.8	Granulit, malmblandad	2.8+	

Utmål n:r.	Borrhåls- beteck- ning.	Djup under bergytan. m.	Bergartens beskaffenhet.	Längd i borrhå- let. m.	Anmärkingar.
33	Ö	0— 4.3	Granulit, malmblandad	4.3	
		— 21.0	Svartmalm med 2 granulitpartier af resp. 2.5 och 1.3 m. tjocklek	16.7+	
33	V T	0— 2.2	Granulit, malmblandad	2.2	
		— 29.0	Svartmalm	26.8	
		— 33.4	Granulit, malmblandad	4.4+	
11	d	0— 38.9	Svartmalm	38.9	
		— 44.0	Granulit, malmhaltig	5.1	
		— 82.35	Svartmalm med 2 st. granulitpartier af resp. 0.25 och 2.6 m. tjocklek	38.35+	
11	XXIII	0— 42.0	Svartmalm med ett 0.6 m. grönskarnsparti .	42.0+	
11	g	0— 2.2	Svartmalm	2.2+	
15	XXVII a	0— 2.2	Svartmalm, blodstensblandad	2.2+	
	XXVII b	0— 5.0	D:o d:o	5.0+	
	n	0— 5.93	D:o d:o	5.93+	

Att afgöra huruvida en ökning eller minskning i de resp. malmpartiernas mäktighet mot djupet föreligger, har i allmänhet icke varit möjligt, med den omfattning undersökningsarbetena hittills erhållit. Emellertid hafva i en del borrhål på djupare nivåer träffats större tillgångar af samlad malm än som förhållandena närmare dagytan gifvit anledning att antaga, medan på andra ställen ett aftagande i mäktighet mot djupet kunnat iakttagas. Det torde sålunda kunna antagas att, oaktadt de särskilda malmpartierna med hänsyn till mäktighet m. m. variera såväl i fält som mot djupet, dock totala malmarean inom det ifrågavarande området åtminstone till hittills genom borrhning nådda djup är i stort sedt oförändrad. Att den samlade malmen liksom äfven den malmhaltiga granuliten ingalunda äro bildningar, som äro inskränkta till de närmast den nuvarande jordytan belägna delarna af jordskorpan framgår, förutom af det ofvan antydda geologiska förekomstsättet, af resultaten af borrhningarna. Sålunda må nämnas att i 6 borrhål af resp. 125.8, 103.0, 82.35, 69.8, 63.4 och 52 m. djup samlad malm anstår i borrhålens botten och att det djupaste af de inom fältet utförda borrhålet genomgått samlad malm, med endast ett par granulitpartier af resp. 3.5 och 9.2 m. tjocklek, till 154 m. djup, där malmblandad granulit med malmskikt vidtog, hvilken

anstår i borrhålets botten vid 166.4 m. djup (sidostupningen hos bergarterna i detta borrhål är 55°).

Under sådana förhållanden torde man vara berättigad att beräkna att den samlade malmen äger i stort samma area till åtminstone 100 m. djup. Då malmen, såsom af nedan anförda undersökningar framgår, äger en synnerligen hög järnhalt, torde man kunna antaga att af 1 m³ erhålles 4 ton malm. Den ofvan anförda malmarea motsvarande malmkvantiteten uppgår sålunda till cirka 128,000 ton per meters afsänkning eller vid ett antaget djupgående af 100 m. 12,800,000 ton. Tager man därjämte hänsyn till de ofvan omnämnda, genom borrningar konstaterade, men hittills alltför ofullständigt undersökta partierna af samlad malm, hvilka icke inräknats i ofvanstående malmarea, samt de sannolikt högst afsevärda malmkvantiteter som i samband med magnetisk anrikning kunna utvinnas ur den malmhaltiga granuliten, som delvis omgifver den samlade malmen, torde denna siffra utan fara för öferskattning kunna höjas till cirka 15,000,000 ton. Att betydande kvantiteter af malm finnas äfven under 100 m. djup är redan genom hittills utförda borrningar ådagalagdt.

Malmen inom Leveäniemi malmfält är uteslutande svartmalm, som dock på några ställen i fältets norra del är något blodstensblandad. Den är finkornig och har delvis tät textur; delvis är den ganska lös. Ofta är malmen pipig och innehåller smärre håligheter, i hvilka förekomma kristaller af magnetit, amfibol och stundom desmin; denna pipighet förekommer ej endast i den nära dagytan belägna delen af malmen utan äfven vid de hittills genom diamantborrningar nådda största djupen. Utom magnetit innehåller malmen som konstant beståndsdel amfibol i växlande mängd, inom vissa delar af fältet kalkspat och på enstaka ställen apatit i delvis riklig mängd. Här och där är malmen genomsett af skölar af olika mäktighet, hvilka i åtskilliga fall försvarat och t. o. m. omöjliggjort borrhålens fortdrivande.

Hvad beträffar malmens kemiska beskaffenhet, så utmärkes densamma till största delen af hög järnhalt, i allmänhet öfverstigande 60 % och stundom uppgående till 69 % och därutöfver, samt en fosforhalt som inom större delen af fältet är mycket låg, 0.005—0.05 %; i genomsnitt håller malmen i denna del af fältet 63.4 % järn och 0.014 % fosfor; inom andra delar af fältet växlar fosforhalten mellan 0.044 och 0.79 %, och malmen håller där i genomsnitt 63.0 % järn och 0.35 % fosfor; undantagsvis uppgår fosforhalten till 1 % och däröfver.

Titansyrehalten varierar i de 7 på detta ämne undersökta profven emellan 0.05 och 1.35 %; malmen innehåller äfven vanadinsyra, i de två därå undersökta profven uppgående till resp. 0.17 och 0.20 %. Svafvelhalten är låg, så ock manganhalten. De olika malnslagens kemiska karaktär i öfrigt framgår af nedanstående fullständiga analyser å generalprof af de vid 1907 års undersökningar erhållna diamantborrkärnorna.

Fullständiga analyser af generalprof af diamantborrkärnor.

	B o r r h å l			
	o 0—16.4 m.	I 0—28 m.	Z 35—72 m.	d 12.3—38.9 m.
Kiselsyra	1.92	1.35	1.75	1.38
Järnoxidoxidul	92.80	91.55	92.44	89.90
Järnoxidul	—	0.87	—	—
Järnoxid	0.80	—	1.76	4.14
Lerjord	0.72	1.20	0.34	0.35
Titansyra	1.34	0.41	0.10	0.05
Manganoxidul	0.23	0.10	0.10	0.18
Kalk	0.80	0.44	1.64	2.12
Magnesia	0.83	0.78	1.34	0.97
Fosforsyra	0.010	0.032	0.69	1.00
Vanadinsyra	0.20	0.17	ej best.	ej best.
Svafvel	0.030	0.013	0.011	0.017
Glödgningsförlust	0.10	—	—	—
	99.780	99.915	100.171	100.107
Järn	67.76	69.15	68.06	68.00
Fosfor	0.005	0.014	0.30	0.49
Svafvel	0.030	0.013	0.011	0.017

Växlingarna i järn- och fosforhalter inom Leveäniemi framgår af nedanstående analystabla, upptagande analyser af under 1907 tagna generalprof af malin från borrhärnorna inom olika delar af fältet och på olika djup under bergytan.

Malm-parti, sign.*	Utmål n:r.	Borrhål sign.	Djup, från hvilket analys-profvet tagits, m. under bergytan.	Borrhåls-längd representerad af analys-profvet.	Halt i % af			Anmärkningar.	
					järn.	fosfor.	titan-syra.		
ε	38	Jr II	hela malmbredden (19 m.)		68.85	0.006	0.24	Fe ₃ O ₄ —82.49 %, Fe ₂ O ₃ =13.04 %.	
		Jr III	» » (23 m.)		69.75	0.015			
		Jr IV	midten af malmen		69.45	0.009			
		p	22—38.2	16.2	67.26	0.009			Fe ₃ O ₄ =85.74 %, Fe ₂ O ₃ =7.38 %.
α	7 1	h	0 —15.2	15.2	66.47	0.013			
		c	4.3—11.1	6.8	64.08	0.045			
		»	12.8—17.6	4.8	61.09	0.056			
		»	20.2—40.4	20.2	61.09	0.048			1.35
β	1	o	0. —16.4	16.4	67.76	0.005	1.34	Fullständig analys se sid. 13.	
		G	38.5—46.0	7.5	65.07	0.011			
		»	46.0—54.3	8.3	67.86	0.006			1.25
		»	62.7—73.0	10.3	51.19	0.007			
	»	2	W	0 — 3.6	3.6	68.47	0.005		
			»	3.6— 7.1	3.5	68.65	0.010		
			U	0 —19.0	19.0	66.08	0.036		
γ	1	K	0 —13.75	13.75	68.60	0.030			
		G	0.8—12.4	11.6	65.17	0.014			
	»	2	R	15.6—21.6	6.0	68.85		0.009	
				21.6—30.6	9.0	64.48		0.012	
				30.6—33.2	2.6	62.88		0.017	
				33.2—35.3	2.1	65.67		0.016	
				35.3—40.7	5.4	62.30		0.015	
				40.7—60.3	19.6	69.05		0.044	
				62.5	stuff	—		0.015	
	»	»	m	8.5—16.2	7.7	66.47		0.009	
	»	»	H	2.5— 6.7	4.2	65.27		0.009	
»	»	I	0 —28.0	28.0	69.15	0.014	0.41	Fullständig analys se sid. 13.	
δ	2	I	31.5—45.4	13.9	66.17	0.17			
			45.4—52.6	7.2	57.51	0.42			

* De i denna kolumn anförda beteckningarna hänföra sig till de olika malmpartierna inom Leveäniemi.

Malm-parti, sign.	Utmål n:r.	Borrhål sign.	Djup, från hvilket analysprofvet tagits, m. under bergytan	Borrhåls-längd representerad af analysprofvet.	Halt i % af			Anmärkningar.	
					järn.	fosfor.	titan-syra.		
δ	2	I	54.0—59.0	5.0	51.80	0.45	0.10 Fullständig analys se sid. 13.		
			61.0—67.6	6.6	53.13	0.33			
			67.6—78.4	10.8	65.67	0.49			
			78.4—84.1	5.7	50.70	0.36			
			84.1—86.0	1.9	51.00	0.34			
			87.5—89.5	2.0	56.51	0.044			
			95.3—108.7	13.4	57.81	0.18			
			109.3—133.0	23.7	66.67	0.14			
			133.0—137.8	4.8	62.68	0.13			
			140.7—148.2	7.5	68.06	0.068			
			150.0—154.0	4.0	65.07	0.16.			
			, ,	N	0 — 2.5	2.5		67.06	0.24
					9.0—31.7	22.7		66.47	0.18.
					31.7—42.1	10.4		50.35	0.65
42.1—44.2	2.1	63.48			0.70				
, ,	3	Z	59.7—60.6	0.9	50.05	0.68			
			4.7—9.5	4.8	56.12	0.12			
			13.7—18.6	4.9	39.61	1.83			
			21.0—35.0	14.0	64.48	0.20			
			35.0—72.0	37.0	68.06	0.30			
			73.0—90.95	17.95	68.85	0.23			
			90.95—116.6	25.65	66.66	0.67			
			116.6—121.6	5.0	63.88	0.30			
, ,	X	5.6—9.2	3.6	67.66	0.067				
		11.0—18.6	7.6	68.56	0.30				
, ,	I	111.0	stuff	—	0.24				
ε	2	T	0 — 5.1	5.1	67.06	0.081			
ζ	4	Y	0 — 15.6	15.6	63.68	0.29			
			15.6—20.6	5.0	42.69	1.41			
η	33	Ä	3.8—20.0	16.2	67.46	0.55			
			23.1—29.6	6.5	65.47	0.47			

Malm-parti, sign.	Utmål n:r.	Borrhål sign.	Djup, från hvilket analysprofvet tagits, m. under bergytan.	Borrhåls-längd representerad af analysprofvet.	Halt i % af			Anmärkningar.
					järn.	fosfor.	titan-syra.	
∅	33	Ö	4.8—12.5	8.3	68.46	0.38	0.05	Fullständig analys se sid. 13.
∅	11	d	0 — 6.3	6.3	67.06	0.41		
			7.4—11.2	3.8	68.85	0.33		
			12.3—38.9	26.6	68.00	0.79		
			44.0—54.3	10.3	66.27	0.56		
			54.3—59.0	4.7	67.86	0.48		
			59.0—64.0	5.0	63.18	0.44		
			67.0—82.3	15.3	64.87	0.53		
∅	∅	g	0 — 2.2	2.2	69.65	0.34		
λ	15	n	0 — 5.9	5.9	68.85	0.41	—	Fe ₂ O ₄ =68.15 %, Fe ₂ O ₃ =27.86 %.

Häraf framgår att de fosforfattiga och de mera fosforhaltiga malmslagen i allmänhet äro väl skilda ifrån hvarandra. Den fosforfattiga malmen förekommer sålunda inom fältets västra och sydligaste delar under det att den mera fosforhaltiga uppträder i dess östligare del. Det bör alltså vara möjligt att vid Leveäniemi anordna brytning af de i ifrågavarande hänseende olika malmkvaliteterna hvar för sig. Af den ofvan anförda malmarean utgöres ungefär två tredjedelar af malm med en fosforhalt understigande 0.05.

Leveäniemi malmfyndigheter äro belägna på Svappavaara bys ägor och belagda med 17 utmål.

Tansari.

3 km. VNV om Svappavaara malmberg är en järnmalmsfyndighet belägen vid Tansarijokis utflöde i Liukattijoki.

Någon utredning rörande denna fyndighets utsträckning och beskaffenhet i öfrigt föreligger icke. Enligt uppgift hafva 4 stufvprof af malm härifrån vid analys visat sig hålla mycket hög järnhalt (69.07—71.13 %), varierande fosforhalt (0.03—0.70 %) och en titansyrehalt af 0.75—1.46 %.

Fyndigheten är belägen på Svappavaara bys ägor och belagd med 3 utmål.

Salmivaara.

Denna år 1897 upptäckta fyndighet är belägen 3 km. väster om den vid Kaitumälven liggande byn Neitisuando och 28 km. NNO om Gellivare malmberg. Enligt en år 1902 upprättad magnetisk orienteringskarta föreligger här ett ganska vidsträckt kompassdrag af omkring 1 km. längd, bildande en mot sydväst konvex båge. Genom den regelbundna och jämna fördelningen af den magnetiska vertikalintensiteten företer fyndigheten någon likhet med den vid Leveäniemi och synes det vara sannolikt att äfven vid Salmivaara finnas såväl samlad malm som magnetitrika bergarter. Berggrunden är emellertid täckt af mäktiga jordaflagringar, hvilka försvårat undersökningsarbetena. Under år 1904 utfördes härstädes diamantborrning på 4 olika platser inom området för kompassdraget, hvarvid, sedan 7.6—12.9 m. mäktiga jordaflagringar genomgåts borrhålen neddrefvos till 5.16—10.8 m. djup i fasta berget. Enligt de hos Svenska Diamantbergborrningsaktiebolaget i Stockholm förvarade borrningsrapporterna gick det ena borrhålet till 5.73 m. djup i »malmblandadt hornblende», det andra 2 m. i »malmblandadt hornblende med svafvel- och kopparkis» samt därpå 8.25 m. i »svartmalm med svafvel och kopparkis», det tredje 3.7 m. i »malmblandad glimmer», 5.30 m. i svartmalm och 1.78 m. i »granulit och kvartsit», samt det fjärde 3 m. i »malmblandad glimmer och kis», 0.65 m. i »glimmer-

och kloritsköle» samt 1.51 m. i »kvartsit och granit». Ett femte borrhål kunde på grund af ras ej fortsättas ned till fast berg.

Dessa undersökningar gifva, såsom synes, ringa hållpunkter för bedömning af fyndighetens beskaffenhet och värde.

Fyndigheten är belägen på kronojord och belagd med 4 utmål.

Bil. D. till statsrådsprotokollet.

Till Hans Excellens Herr Statsministern.

Enligt aftalet emellan svenska staten å ena, samt aktiebolaget Svappa-vaara Malmfält, å andra sidan, af den 9 april 1908 angående inköp af nämnda bolags grufegendom m. m. skulle köpeskillingen härför utgöra 8¹/₂ miljoner kronor. Af denna köpeskillning skulle staten enligt Kungl. Maj:ts proposition af den 9 april 1908 erlægga 5 miljoner kronor den 1 juli 1908. Detta belopp med ränta på ränta efter 4 % (då räntan årligen lägges till kapitalet) kommer att den 1 juli 1933 uppgå till 13,329,181 kronor (och några ören).

Vidare skulle, under förutsättning att statsverket för den ökade malmbrytningen under åren 1915—1932 erhåller den 1 juli hvart af åren 1916—1918 en royalty af 225,000 kr., under hvart af åren 1919—1921 en royalty af 675,000 kr. och under hvart af åren 1922—1933 en royalty af 900,000 kr., dessa belopp med ränta på ränta efter 4 %, såsom ofvansades, komma att den 1 juli 1933 uppgå till ett sammanlagdt belopp af 18,161,638 kronor (och några ören).

Stockholm den 9 april 1908.

Nils Ekholm.